БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№247 (10001) | 1962 оной октябриин 18, четверг | Сэн 2 мүнгэн

Түрүүшын шалгалта дабагдаа

КПСС-эй XXII съезд хүдөө ажахые эрид хүгжөөхэ, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха хэрэгтэ совхозуудай бэелүүлхэ үүргые тодорхой зүбөөр тайлбарилжа үгөө һэн. Тэдэнэр ороoһо тарияанай, хлопогой, мяханай, һүнэй, нооһоной, овощой болон бусад продуктнуудай ёһотой фабриканууд болохо зэргэтэй гэжэ партиин шэнэ Программа дотор онсолон тэмдэглэгдэнхэй. Гайхамшагта зорилгонуудые дүүргэхын тула айхабтар ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна.

Манай Суулгын совхозой хүдэлмэришэд коммунизм байгуулгын асари ехэ түсэбөөр зоригжон, ажахыгаа хүгжөөхэ юһэн жэлэй түсэб хараалаа. Совхознай 1970 ондо үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо хонин һүрэгөө 3 дахин, эбэртэ бодо малаа—2 дахин, гахай—4 дахин олошоруулжа, мяха абалгаяа 4 дахин, һү—3 дахин, нооһо—2 дахин дээшэлүүлхэ.

Хараалһан энэ түсэбэй дүүргэлтэ ниитын малда бардам хүрэхэ үбһэ, шэмэтэ тэжээл бэлдэжэ абаһанһаа сэхэ дулдыдаха байһыень мэдэрнэбди. Совхознай бүхыдөө 46 мянга гаран гектар газартай. Тэрэнэйнь 20 мянгаад гектарынь тарияанай, 21400-нь бэлшээри, 3400-нь сабшалан. Бэшэниинь ой модо, һөөг бургааһаар хушагданхай. Тэрэ мүртөө газарайнай хүрьһэн элһэ ехэтэй, хүсэ багатай юм. Урдань газарнай муу, юумэ гарадаггүй юм гэһэн шалтаг бараад, тарияанайнгаа газарай 40 процентые жэл бүри сэбэр паарта үлөөдэг байһан гээшэбди. Тиимэһээ малда хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлдэгдэдэггүй, тэдэнэйнтээ тоо толгой олошоруулха тушаа һаналаа ехээр табидаггүй байгдаа. Ушар иимэһээ хүдөө ажахын продуктнууд хаанаһаа элбэг ехээр абтахаб даа. Теэдшье тарияанай ургаса мүртэй хурягдадаггүй һэн. Жэшээнь, һүүлэй хэдэн жэлэй туршада гектарай 7—8 центнерһээ дээшэ гараагүй.

Мартда болоһон партиин ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэри бэелүүлэн, тарияалангаа шэнээр хубаарилжа, гектар бүриһөө шадаал һаа ехэ тэжээлэй единицэ абахаар ургамалнуудые эзэн ёһоор тарияабди. Нэн түрүүн энэ жэлдэ сэбэр паар 27 процент хүрэтэрөө хороогдожо, орондонь ургаса ехэтэй пропашной ургамалнууд таригдаа. Жэшээнь, түрүүшынхеэ 15 га тэжээлэй бобы, 30 га саахарай свёкло, 87 га горох таригдаа. Мүнөө 560 центнер горохой үрэһэн абтажа, амбаарта хаагдаа.

Бүхыдөө таригдаһан 10300 гектар ороoһото ургамалай 6200 гектарнь шэниисэ, 1250 га ешмээн, 1200 га кукуруза юм. Обёосой талмай 120 гектараар бага болгогдоо. Эдэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлһэнэй ашаар адууһа малдаа бардам хүрэхэ үбһэ болон шэмэтэ тэжээл бэлдэгдээ. Малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ арга боломжо олгогдоо.

Тарилгые богони болзорто, агротехникын заабаряар хэгдэһэнһээ, мүн хура бороотой байһанһаа үндэр баян ургаса гараа. Гүрэндэ 40 мянган центнер ороoһо тария худалдаха гэһэн уялгаяа совхозойхид нэрэтэй түрэтэйгөөр үлүүлэн дүүргээ. Энэ жэлэй тария хуряалга манай механизаторнуудта шанга шалгалта боложо үгөө. Хэрбээ урда жэлнүүдтэ гектарай арайхан 7—8 центнер ороoһон абтадаг байгаа һаа, энэ жэлдэ 10 центнер, зарим газарһаа бүришье дээшэ абтаа. Иимэ ехэ ажалай илалта өөрөө ерээ бэшэ. Ургаса багаар үгэдэг обёостоо, ногоо таридаг гуримдаа шүтөөд лэ һуугаа һаа, 40 мянган центнер тария зүүдэндээшье үзэхэгүй байгаабди.

Энэ үндэр баян ургаса хадаа нэн түрүүн КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэри бэелүүлжэ эхилһэнэй түрүүшын үрэ мүн. Хуряалгаяа богонихон болзорто дүүргэхын тула партком, совхозой дирекци эмхидхэлэй болон политическэ ехэ хүдэлмэри хээ. «Темижбекский» совхозойхидой шэнэ түрүү аргые ажалдаа үргэнөөр нэбтэрүүлжэ, комбайнууд бүлэг бүлэгөөрөө, үдэр һүнигүй хүдэлгэгдөө. Трактор, комбайнуудые уһаар, түлишөөр, механизаторнуудые эдеэ хоолоор хангаха уялгатай хүн бүхэн дааһан ажалдаа үнэн сэхээр хандажа, тэдэнэй һаадгүй ажаллаха хэрэгтэ нилээд туһалаа. Совхознай 33 комбайнтай. Шэнэ түрүү арга үргэнөөр хэрэглээгүй һаа, мүнөөшье болотор хуряалгаяа дүүргэхэгүй һэмди. Хуряалгада совхозой 16, ондоо тээһээ ерэһэн 10 автомашина хоёр халаанда, үдэр һүнигүй ажаллаа.

Тарияашан нэрэеэ суурхуулжа, дааһан ажалдаа үнэн сэхээр хандадаг механизаторнууд олошороо. Жэшээнь, комбайнернууд нүхэр О. Теслев, В. Антонов, Б. Жигжитов, В. Бобылев гэгшэд үдэр бүри 25—30 га хуряажа, бусад нүхэдтөө ажалай үльгэр жэшээ харуулаа. Мүн жолоошод Теслев, Жалсанов, Леонов, Ведерников гэгшэд үдэрэйнгөө нормо үлүүлэн дүүргэжэ ябаа.

Ажалдаа абьяастайгаар хандажа, бусадтаа үльгэр жэшээ харуулдаг механизаторнуудай шэн габьяата ажалай ашаар совхоз 70 мянган центнер тария хуряаха түсэбөө 20 мянган центнерээр үлүүлэн дүүргэжэ шадаа. Мүнөө механизаторнууд ерэхэ жэлэй үндэр баян ургасын үндэһэ һуури табихын түлөө намарай паар хахалжа, үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэжэ байнхай. Намарай паар хахалдаггүй аад, энэ жэлдэ түрүүшынхеэ 1500 гаран гектар элдүүрилээд байнабди. Гадна 20 гара мянган центнер хүрэнгын ороoһо сэбэрлэгдээд, амбаарта хаагдаа.

Кукуруза тушаа хэдэн үгэ хэлэнгүй гарахын аргагүй. Үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо полиин «хатанай» эзэлдэг талмай 200 гектараар үргэдхэгдөө. Энэ ургамалай абари зангые арбан хургандаал һайса мүдэлһан суута кукурузашад Н. Кондратюков Д. Жанаев хоёрой звеногойхид үзэгдөөгүй үндэр баян ургаса ургуулаа. Тэдэнэр бүхыдөө 20 мянган тонноһоо үлүүтэй кукурузын силос даража абахаһаа гадна, эдеэшэһэн ороoһотой хэдэн тонно буурсагуудые хуряагаа. Тэрээгээрнь мүнөө Подлопаткын гахайн фермэ дүүрэн хангагдаба. Совхозой үнеэн бүхэндэ 18 тонно, хонин бүхэндэ 1 центнер хүрэхэ кукурузын силос дарагдаа. Ушар иимэһээ тэжээл тушаа асуудал хойшолонгүйгөөр шиидхэгдээ. Ерэхэ үбэл, хабарые айлтагүй дабагдаха тэжээл дүүрэн бэлдэгдээ. Гүрэндэ һү, мяха болон бусад продуктнуудые худалдаха жэлэй түсэб, уялга дүүргэгдэхэ арга нүхэсэл дүүрэн бии.

Мүнөө үнеэднай газаа байлгагдажа, силосээр эдеэлүүлэгдэнэ, гурба һаагдана. Һү һаали хараа байса дээшэлжэ захалаа. Жэшээнь, 2-дохи фермын гол гүүртын һаалишад мүнөө жэлдэ үнеэн бүриһөө 2000 килограмм һү һааха уялгатай юм. 9 һарын дүнгөөр тэдэнэр үнеэн бүриһөө 1650 килограмм һү һаанхай. Эндэ һаалишад Б. Намжилова, С. Тыхеева, Ц. Санжиева, Д. Гындунова, А. Дашапылова гэгшэд тус тустаа 2196—2017 килограмм һү һаанхай.

Хонишодой бригаданууд ажахын тоосоондо ороһоор жэлһээ дээшэ боложо байна. Энэ аргые ажалдаа хэрэглэжэ шадабал, ажахыда аша үрэтэй байханиь элитэ. Хонишод өөһэдынгөө хүсөөр үбһэ тэжээл бэлдэдэг, гэр байраяа заһадаг юм. Тэдэндэ тусхай мори унаа, зэр зэмсэг, газар даалгагданхай. Жэшээнь, ахалагша хонишод Б. Цыбенов, О. Батомункуевай отарынхид тус тустаа 2400—2600 центнер һайхан үбһэ бэлдэжэ абаа. Тиихэдэ Д. Будаев, Д. Цыбикжапов гэгшэд 100 эхэ хонин бүриһөө 95—93 хурьга түлжүүлээ.

Урдын хэдэн жэжэхэн колхозууд хамтаржа, совхоз болоһоор тиимэшье олон жэл үнгэрөөгүй, хоёр жэлһээ дээшэ боложо байна. Урзанда, нёдондо совхознай ажахын жэлые гүрэндэ үритэйгөөр, ажахыда гарзатайгаар гараа юм. Харин мүнөө 150 мянган түхэриг олзотойгоор ажахын жэлээ дүүргэхэбди.

Үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо мүнөө гүрэндэ хүдөө ажахын гол продуктнуудые нилээд ехээр худалдахабди. Жэшээнь, һүн—25 процент, мяхан—15 процент, үндэгэн —1,5 дахин ехэ тушаагдаха. Совхозой хүдэлмэришэд абаһан уялгаяа дүүргэхэ дүүрэн арга боломжотой, үбһэ тэжээл хүсэд хүрэхөөр бэлдэгдээ.

Л. Цыренов,
Суулгын совхозой директор,
партиин XXII съездын делегат.

Зэдын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой кукурузашан Ермолай Иннокентьевич Вершинин байгша ондо һайн дүнгүүдые харуулаа. Тэрэ даажа абаһан 140 гектар газарта кукуруза ургуулжа, эшэ набшаһа элбэгээр хуряаба. Зураг дээрэ: Е. И. Вершинин.
МАЗУРИНАЙ фото.

...СЭТЭ ТЕХНИКЭЕЭ— ...ДОДООЛ БЭЛЭН БАЙЛГАЯ

...-Үдын нютагай үйлэдбэриин управлениин ...лата ажахынуудай механизаторнуудта ...р-Шэбэрэй аймагай „Победа" колхозой механизаторнуудай хандаһан

НЭЭМЭЛ БЭШЭГ

...ажахые хүсэтэ техни...сэд хангажа, тарияа...калые хүнгэдхэн, бү...тэй болгохын түлөө ...лон Советскэ прави... бүхы хэмжээ ябуул... абажа байнхай. Мү...коз, совхозуудай та...дээрэ дэлхэй дээрэ ...сэтэй, жэлһээ жэлдэ ...о байдаг тракторнуу...омбайнуудай, жатка...бусадшье машинануу...роо хүдэлжэ бай...ахада урматай. Ган...-Үдын нютагай үй...н управлениин ха... ажахынуудта хэдэ ...ориной хүсэтэй тех...элгэгдэнэ.

... колхозой правлени ...ртийна эмхи ургаса ... дээрэ техникэеэ хү...сэтэйгөөр ашаглахын ...комбайнуудые бүхэли ...оо зогсоонгүй хүдэл...хим дүнгүүдые ха... байна. Октябриин 10 ...бүхы ороoһото урга... процентнь амяар...гдаа һэн. Колхозой...шүүд гүрэндэ тарияа ... уялгаяа нэрэтэй, ...гөөр дүүргээ. Олон ...нууд техникэеэ бии ...онь хүдэлгэжэ, 500—... тарияа хуряаһан ...рлэн хэлэбэл, Д. По... Г. Варфоломеев, И. ... И. Варфоломеев, И. ...болон бусад техникэ ... хэрэгтэ өөһэдынгөө ...ргэжэлые тон зүбөөр ... ехэ дүнгүүдые туй...

... хамта, манай ажа...ликэ хүсэд дүүрэнээр ... хэрэгтэ горьтой ду...удай бии байһыень ...ража болохогүй. Ху...үдэлмэриин эгээл тү... ябажа байхадань ...байнууд болон трак... элдэб шалтагһаа ...йлгагдажа, тариян ...лээн һаатуулаа.

...н бүтээсэ багатай...глагдадагай гол шал...даа заһабариин хү... һулаар ябуулһан ...болоно. Техникэ за... хүдэлмэри урдан...ой тэнгһээ эхилжэ, ...арилгын болотор ун... һэн. Тиихэдээшье ...ргаар хэгдэдэг бэ...са хуряалгын һүү...байнуудые сэбэрлэ...аад, тария сохидог ...ень задалжа, һөөр...улаад лэ, хадагалха ... тушаахаһаа бэшэ, ...нууд ондоо юушье ...байһан гээшэ. Ком...й эбдэрһэн, энэ тэрэ ...нь һуларһан шал...дэггүй хүнүүд за...хэдээ миин лэ ёһо ...хидог гээшэ. Энэ ... заһабариин хү... шанар муутайгаар ... гадна, тухайлагда...р соогоо дүүргэг...байна.

...дэ ушарһан дутаг... дахин дабтахагүйн тула бидэнэр комбайнер П. Полянскиин дурадхалаар комбайнуудаа сэбэрлэхэ, тоһолхынгоо хажуугаар, заһабариень хэхэ гэлсээбди. Үшөө тарияа хуряалгын ябажа байха үедэ бидэнэр комбайнуудайнгаа дутагдалнуудые, эбдэрһэн түхеэрэлгэнүүдыень һайса хаража, шалгажа үзөөд, шухала хэрэгтэй запчасть абахаяа «Сельхозтехникын» отделенидэ захиһан байнабди. Тэрэ захил соогоо ямар комбайнда ямар частьнуудай хэрэгтэй байһыень, мүн хаанань ямар түхеэрэлгэ һэлгэхэ байһанаа ойлгосотой тодоор бэшээ һэмди.

Мүнөө заһабари хэхэ шухала хэрэгтэй детальнууд абтанхай. Тиимэһээ хуряалгаяа дүүргэн сасуу заһабари эхилхэ арга манда гүйсэд бии.

Теэд энэ хүдэлмэри хэхэдээ бидэнэр ямар ашаг олохо гээшэбибди? Нэн түрүүн заһабари хэхэ болзороо нилээд ойртуулха, хоёрдохёор, механизатор бүхэн өөрынгөө жолоододог машина заһабарилхадаа элдэб хэрэггүй дутагдалнуудые гүйсэд усадхаа.

Шэнэ газарай ургаса хуряажа байһан Украинын механизаторнуудай жэшээгээр манай колхозой механизаторнууд заһабари хэхэ шэнэ арга нүхэсэлэй бүхы һайн талыень гүйсэд хаража үзөөд, Агуухэ Октябриин 45 жэлэй, мүн Буряадай республикын 40 жэлэй ойн баярые угтуулан, иимэ уялгануудые абаба:

Тарияалангай хүдэлмэри дүүргэхэтээ хамта бүхы техникэеэ колхозой гаражда суглуулжа, заһабари эхилхэ;

тарияа хуряалгын һүүлээр комбайнуудые 10—12 үдэр соо заһабарилжа дүүргэхэ;

трактор, плуг, сеялкэнүүдые зохёогдоһон график соонь тон наринаар заһабарилжа, богони болзор соо дүүргэхэ;

хойшодоо заһабариин хүдэлмэриие эгээл түрүү агрегатна аргаар хэдэг болохо;

хүдэлжэ шадаха бүхы колхознигуудаа механизаторнуудай мэргэжэлдэ һургаха хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэхэ.

Бидэнэр, «Победа» колхозой механизаторнууд, манай зонын бүхы механизаторнуудые бидэнэй жэшээе дэмжэхыень уряалнабди.

Нүхэд механизаторнууд!

Техникэеэ эбтэй эмхитэйгээр заһабарилжа эхилэе. 1963 оной ургаса хуряалгада техникэеэ хүсэд бэлэн болгоё.

Агуухэ Октябриин социалис революциин 45-дахи ойе нэрэтэй, хүндэтэйгөөр угтая.

Колхознигуудай даалгабаряар:

П. Полянский, И. Ирискин, Л. Варфоломеев, Д. Полянский, И. Галендухин — комбайнернууд;
И. Добрынин, Г. Варфоломеев, Н. Варфоломеев, И. Яньков—трактористнууд; **Г. Кулишкин**—колхозой главна инженер.

КПСС-эй Буряадай обкомдо

...-Шэбэрэй аймагай „Победа" колхозой ...низаторнуудай НЭЭМЭЛ БЭШЭГ тухай

...хуряалгын һүүлээр комбайнуудаа 10—12 үдэрэй турша... дүүргэхэ, хүдөө ажахын техникые эрхим түрүү агрегат...заһабарилдаг болохо, мүн механизаторнуудые олоор һургаха ...Мухар-Шэбэрэй аймагай «Победа» колхозой механиза...нээмэл бэшэгээр Улаан-Үдын нютагай үйлэдбэриин колхоз, ...управлениин бүхы механизаторнуудта хандаһан үүсхэлые

...р-Шэбэрэй аймагай «Победа» колхозой механизаторнуудай ...ые хаа хаанагүй зүбшэн хэлсэжэ, техникэеэ тон богони ...заһабарилхын, механизаторнуудые һургаха хүдэлмэри үргэ...ын тула бүхы хэмжээ ябуулгануудые абахыень обкомой ..., нютагай үйлэдбэриин управленинүүдые, КПСС-эй райко...үйсэдкомуудые, совхозуудай директорнүүдые, колхозуудай ...ые, парткомуудай болон партийна эмхинүүдэй секре... уялгалха.

...ууд хоорондохи «Заря коммунизма» газетын 1962 оной ...-нэй номерто толилогдоһон Мухар-Шэбэрэй аймагай «Побе... механизаторнуудай нээмэл бэшэгые «Правда Бурятии», ...» болон аймагууд хоорондын «Прибайкалец», «Ленинское ...ская новь» газетэнүүдтэ хэблэхыень редакцинуудые, Бу...-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи радио дамжуулгын ...иин комитедые үргэн олоной дунда дамжуулхыень, мүн ... механизаторнуудай гайхамшагта үүсхэлые хаа хаанагүй ... хангахыень уялгалха.

...Хрущев США-һаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Ф. Колертой уулзаба

...Министрнүүдэй Соведэй ...Н. С. Хрущев США-һаа ... элшэн сайд Ф. Ко...ин 16-да Кремльдэ ... үнгэргэгдэһэн хөө...улсхоорондын шуха...суудалнууд, мүн советамерикын харилсаануудта хабаатай асуудалнууд хэлсэгдээ.

СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо В. В. Кузнецов, СССР-эй МИД-эй коллегиин гэшүүн М. Н. Смирновский гэгшэд хөөрэлдөөндэ хабаадаба.

„БУРЯАД ҮНЭН" ГАЗЕТЫН РЕДАКЦИДА

Хүндэтэ нүхэд, «Буряад үнэн» газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэд, хүдэлмэришэн болон хүдөө бэшэгшэд, уншагшад, газетынтнай 10 мянга номертой дашарамдуулан, халуунаар амаршалнабди. Буряадай республикын ажалшад совет арадуудай аха дүү бүлэ соо ябалсан, коммунизм байгуулха агуухэ Программые амжалтатайгаар бэелүүлэлсэнэ. Энэ зохёон байгуулха ажалда таанадайшье хүдэлмэриин хубита бии. Буряадай национальна хэблэлэй орган хэзээдэшье партиингаа үнэн сэхэ туһамарша, шэнэ юумэнэй түлөө абьяастайгаар тэмсэгшэ, ажалшадай эдэбхитэй эмхидхэгшэ байха гэжэ мэдэнэбди. Ажалдаа шэнэ амжалтануудые туйлахыетнай хүсэнэбди.

«Советская Россия»
газетын редакци.

„БУРЯАД ҮНЭН" ГАЗЕТЫН РЕДАКЦИДА

Ажалайнгаа талаар ханинарые—«Буряад үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэд, олон тоото хүдэлмэришэн болон хүдөө бэшэгшэдые газетынтнай 10 мянгадахи номерой хэблэгдэн гараһантай дашарамдуулан, халуунаар амаршалнабди.

Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ хэблэгдэжэ эхилһэн «Буряад үнэн» газетэ республика доторoo социализм байгуулгада тон ехэ үүргэ дүүргэһэн байна. Энэ газетэ ажалша зониие коммунис партиие тойруулан үнэн сэхээр жагсаагаа, тэдэниие ажахыгаа, культурые хүгжөөхын түлөө тэмсэлдэ бодхооһон ба Буряадай социалис шэнэ республика байгуулгада зоригжуулаа.

Ажалшадые Ленинэй агуухэ үзэл сурталаар хүмүүжүүлхэ, республика доторoo ажаһуудаг бүхы арадуудые хани барисаанай ба харилсан туһалалсалгын үзэлөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ «Буряад үнэн» областной партийна организациингаа үнэн сэхэ туһамарша байһан, саашадаашье байха гээшэ. Коммунизм байгуулха агуухэ Программа соо табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлгэдэ городууд болон хүдөө нютагуудай ажалшадые элсүүлхэ талаар тус газетэ пропагандистска болон эмхидхэлэй тон ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Коммунизмын түлөө тэмсэлдэ хүн зониие хүмүүжүүлэн эмхидхэхэ хэрэгтэнь газетын хүдэлмэрилэгшэдтэ шэнэ амжалта туйлахыень үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди.

«Правда Бурятии»
газетэ.

„БУРЯАД ҮНЭН" ГАЗЕТЫН РЕДАКЦИДА

«Хальмг үнн» газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэд 10.000 номеройтнай гараһантай дашарамдуулан, өөрынгөө аха дүү газетые үнэн зүрхэнһөө амаршална. Коммунис партиин ленинскэ үнэн сэхэ үгэнүүдэй залиршагүй туяагаар түхөөгдэһэн 10 мянган номернуудтнай түрэл арадайнгаа экономико болон культурые хүгжөөлгэдэ зорюулагданхай. Энэ хэрэгтнай коммунистическэ общество байгуулгада ехэхэн оруулалта болоно. Туйлаһан амжалтаяа саашадаа бүри ехээр арьбадхажа байхыетнай хүсэнэбди.

«Хальмг үнн» газетын редакци.

России Федерациин промышленностиин амжалта

1962 оной 9 һарын түсэбые РСФСР-эй промышленностиин дүүргэһэн дүнгүүд тухай РСФСР-эй ЦСУ-гай мэдээсэл

КПСС-эй XXII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, РСФСР-эй промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд шэнэ амжалтануудые туйлаа. Агуухэ Октябриин 45 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха, долоон жэлэй түсэбэй дүрбэдэхи жэлэй даабаринуудые болзорһоонь уридшалан дүүргэхэ социалис мүрысөө промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд дэлгэрүүлнэ. Бүхы продукци гаргаха түсэб, тэрэ тоодо гурбадахи кварталай, 9 һарын түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 9 һарын туршада 8,6 процентээр дээшэлүүлэгдэбэ.

1962 оной 9 һарын туршада промышленна шухала продукцинуудай гаргагдаһан тухай РСФСР-эй ЦСУ-гай мэдээсэл соо хэлэгдэнэ. 1962 оной 9 һарын туршада 18,4 миллион тонно шэрэм, 31,7 миллион тонно булад хайлуулагдаа, 23,9 миллион тонно прокат гаргагдаа. 33,8 миллион тонно түмэрэй руда, 112 миллион тонно нефть, 28 миллиард кубометр гааз, 219 миллион тонно шулуу нүүрһэн абтаһан, 156 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэн гаргагдаһан байна бшуу. Мүн металл зүһэдэг 78,6 мянган станогууд бүтээгдэбэ. 544 миллион түхэригэй хүдөө ажахын машинанууд гаргагдаһан байна.

3,1 миллиард дүрбэлжэн метр хумаажан бүд, 270 миллион дүрбэлжэн метр хилгааһан бүд, 450 миллион дүрбэлжэн метр торгон бүд, 195 миллион паар арһан гутал, 1.312 мянган телевизорнүүд, 476 мянган холодильнигууд бүтээгдээ. 1,4 миллион тонно мяхан, 374 мянган тонно малай тоһон, 418 мянган тонно ургамалай тоһон абтаа, 2 миллиард банка консервэнүүд гаргагдаһан байна.

РСФСР-эй промышленностиин түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ, нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо ехэ продукци гаргагдаа. Гэбэшье шэрэм, булад хайлуулха, паровой турбинануудые, электрическэ томо машинануудые, нефтеаппарадуудые, тракторнуудые бүтээхэ, барилгын модо шэрэхэ, бусад зарим промышленна продукци гаргаха 9 һарын түсэб дүүргэгдэбэгүй.

9 һарын туршада ажалай бүтээсэ промышленностьда дээшэлүүлхэ түсэб дүүргэгдээ. Республикын индустриин бүхы һалбаринуудта шэнэ техникэ нэбтэрүүлхэ, хуушарһан түхеэрэлгэнүүдые нарижуулан һайжаруулха, һэлгэхэ талаар тусхай хүдэлмэри бэелүүлэгдээ. Промышленностьда ажалай бүтээсэ 5,7 процентээр дээшэлүүлэгдэһэн байна.

Республикын промышленность продукциин үнэ сэн хямдаруулха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ, үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхиһөө 9 процентээр ехэ олзо оруулагдаа. Гэбэшье олохон предприятинууд, хэды совнархозууд ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, үнэ сэн хямдаруулха, нөөсэ хэхэ түсэбөө дүүргээгүй.

(ТАСС).

Республикын колхоз, совхозуудта гүрэндэ тария худалдаха, үрэһэ хааха, намарай паар хахалха түсэбэй дүүргэлтэ тухай

1962 оной октябриин 15-ай мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймаг, управлени	Гүрэндэ тарияанай бүхыдөө худалдагдаһаниинь центнерээр	Хартаабхын бүхыдөө тушаагдаһаниинь процентээр	Үрэһэ хүрэнгын бүхыдөө хаагдаһаниинь	Намарай паарай бүхыдөө хахалагдаһаниинь
Загарайн	29900	240	110	38
Мухар-Шэбэрэй	268081	63	100	27
Сэлэнгын	50824	79	91	34
Тарбагатайн	84574	68	97	31
Советскэ	14493	—	—	—
Улаан-Үдын управлени (бүхыдөө)	447872	102	98	31
Баргажанай	59760	132	77	39
Кабанскын	50101	24	104	50
Прибайкалиин	14419	59	101	44
Түнхэнэй	42349	157	101	54
Кабанскын управлени (бүхыдөө)	166629	75	93	46
Бэшүүрэй	131524	45	99	24
Зэдын	68006	130	92	48
Захааминай	4039	58	72	24
Хяагтын	81910	80	99	20
Хяагтын управлени (бүхыдөө)	285479	68	95	29
Яруунын	84872	6	94	16
Хориин	134902	—	92	26
Хориин управлени (бүхыдөө)	219774	60	93	21

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Политическэ, эмхидхэлэй хүдэлмэриин үрэ дүн

Түрэл партиимнай XXII съездын нээгдэhэнhээ хойшо жэл болоод байна. Энэ үе соо ехэ хубилалта болоо.

Хориин нютагай үйлэдбэриин управлениин совхоз болон колхозууд КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй тогтоолые бэелүүлэн, газар тарялангаа зүбөөр хубаарилжа, нютаг нютагтаа таарахаар эрхим шанартай ургамалнуудые богонихон болзор соо тарижа дүүргэhэн байба. Гансахан Хориин аймагай совхозууд 26 мянга гаран гектарта шэниисэ таряа, мүн Яруунын аймаг шэниисэ, ешмээнэй талмаие нилээд үргэдхөө. Зонын ажахынууд түрүүшынхеэ 800 гаран гектарта горох, 100-гаад гектарта тэжээлэй бобы тариhан юм.

Энээнэй ашаар манай совхоз, колхозууд мүнөө жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиhээ баян ургаса хуряажа абаа. Жэшээнь, Чисаанын совхоз шэниисын гектар бүриhөө дунда зэргээр арбаад центнер, Анаагай совхоз 6 мянгаад гектар шэниисын талмайн га бүриhөө арба гаран центнер ороохо таряа хуряагаа. Энэ совхозой табадахи отделениинхид зарим газарай га бүриhөө хорин центнерhээ дээшэ хара таряа суглуулжа абаhан байна.

Зонын ажахынууд таряа хуряалгаяа мүнөө жэлдэ богонихон болзор соо дүүргээ. Хэнэйшье мэдэhээр, Хори, Яруунын совхоз, колхозууд таряа хуряалгаяа нилээд унжагайруулдаг байhан гээшэ. Харин мүнөө жэлдэ хуряалгымнай хамаг бүхы хүдэлмэри эмхитэй түргэнөөр үнгэргэгдөө. Тиихэнэй ашаар манай управлениин харьяата совхоз, колхозууд гүрэндөө 230 мянган центнер ороохо таряа тушааха гэhэн социалис уялгаяа үлүүлэн дүүргээ.

Энэ илалта, амжалтанууд өөрөө, зүндөө ерээгүй. Газар тарялангаа ашаг шэмэ ехээр абажа, гүрэндөө худалдаха талаар абаhан уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын түлөө манай нютагай управлениин, тэрэнэй харьяата партийна, профсоюзай, комсомолой эмхинүүдэй ажалшадай дунда ябуулhан политическэ, эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэриин үрэ дүн болоно. Таряа хуряалгын урда тээ Анаагай, Хэжэнгын совхозуудта механизаторнуудай семинар үнгэргэгдэжэ, тэдэнэртэ комбайн, жаткануудые хайшан гэжэ түргэнөөр бүлэг бүлэгөөрнь хүдэлгэхэб, таряа хуряалгын комбайнуудые хайшан гэжэ горох, бобы хуряахаар тааруулхаб гэжэ заажа, харуулжа үгэhэн байна.

Партийна эмхинүүдэй, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй механизаторнуудай дунда ехэхэн ойлгуулламжын, эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулhанай ашаар ургаса хуряалгын хүдэлмэридэ шэнэ онол арга, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэгдэhэн юм. Зонын бүхы ажахынууд ехэнхи таряагаа амяарлан хуряагаа. Тиихэдэ комбайнуудые бүлэг бүлэгөөрнь, түргэнөөр хүдэлгэхэ арга үргэнөөр хэрэглэгдэhэн байна. Совхоз, колхозуудай партийна эмхинүүд механизаторнуудай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлээ. Мүрысөөнэй дүн саг үргэлжэ гаргагдажа, илагшадта Улаан тугхан, Хүндэлэлэй грамота мүнгэн шантайгаар барюулагдадаг байгаа.

Ургаса хуряалга дээрэ хүдэлжэ байгшадай дунда ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулагдажа байгаа. Тиихын тула агрегат бүхэндэ агитаторнууд, 100 гаран политэмхидхэлшэд табигдаhан юм. Тэдэнэр комбайнернуудай хэhэн ажал хүдэлмэриин дүн, түрүүшүүл тухай дайшалхы хуудаhануудые, бюллетеньнүүдые гаргадаг hэн.

Хэжэнгын совхоздо эльгээгдэhэн политэмхидхэлшэд нүхэд А. Л. Цоплевин, Б. Д. Доржиев гэгшэд партийна даабаридаа харюусалгатайгаар хандажа, механизаторнуудай дунда ходо хөөрэлдөө, уншалга үнгэргэжэ, социалис мүрысөөнэй дүн үдэр бүри гаргажа, түрүүшүүлые урмашуулха талаар хэмжээнүүдые абажа байгаа. Тэдэнэй үүсхэл, оролдолгоор таряа хуряалга дээрэ түрүү онол арганууд үргэнөөр хэрэглэгдээ, дайшалхы хуудаhанууд, бюллетеньнүүд ходо гаргагдаа. Тиихэдэ Яруунын совхоздо заагдаhан политэмхидхэлшэд нүхэд Дашибалов, Фомин гэгшэд, Чисаанын совхоздо — А. Д. Дамбинов болон бусад эрхим hайнаар хүдэлhэн байнад.

Ургаса хуряалга дээрэ хүдэлжэ байгшадай дунда ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри жэшээтэ hайнаар ябуулhан агитаторнууд нилээд олон. Тэдэнэй зарим нэгэнэй нэрэ дурдаха болоо hаа, нүхэд А. Х. Андреев, Ц. Балданов, Д. Цыренжапов, Б. Осипов, З. Верещагина, Ц. Базаров, Ц.-Д. Дамбиев, Б. Бардуев, Н. А. Аюшеев болон бусад.

Совхоз, колхозуудай партийна организацинууд Надежда Григорьевна Загладын «Таряашан нэрэеэ хүндэлэгты!» гэhэн бэшэгээр агрегат бүхэндэ суглаанууд, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, тэрэнэй гүнзэгы удхые механизатор бүхэндэ ойлгуулжа үгэhэн юм. Н. Г. Загладын бэшэгтэй танилсаад байхадаа, олохон механизаторнууд ажал хүдэлмэридөө үнэн зүрхэнhөө хандажа, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлөө.

Үдын совхозой комбайнернууд аха дүү Дамба, Мунко Лхасарановтан, Иван Краснопеев, Михаил Козлов, Чисаанын совхозой Чимитдоржо Цэдэнмункуев, Василий Андриевский, Дашинима Санданов, Иннокентий Паньков, Анаагай совхозой Батажаргал Дашицыренов, Александр Корнаков гэгшэд социалис мүрысөөндэ шалгаржа гараhан байна. Тиихэдэ Нарhатын совхозой Иван Старостенко, Лубсан Базаров, «Коммунизм» колхозой Василий Кузьмин болон бэшэшье механизаторнууд шэн габьяатайгаар хүдэлөө. Зарим түрүү комбайнернууд үдэртөө 30—40 гектар таряа хуряажа байгаа.

Хуряалгын үедэ автомашинын жолоошод, мүн тэрэшэлэн городhоо туhалхаяа ерэhэн хүдэлмэришэд, дээдэ hургуулиин студентнүүд ехэ hайнаар ажаллажа гараа. Тэдэнэр үдэр hүнигүй комбайнhаа тоотто, тооhоо элеватор хүрэтэр ороохо таряа зөөдэг, сэбэрлэдэг байгаа.

Ехэнхи таряагаа амяарлан хуряаhанаймнай ашаар, ороохо таряан баалдаа хатажа, тоот дээгүүрхи ажал хүдэлмэри нилээд ехээр хүнгэдхэгдөө. Энээнэй ашаар гүрэндэ ороохо таряа худалдаха, эрхим шанартай үрэhэ хүрэнгэ хааха хүдэлмэри эршэмтэй түргэнөөр ябаhан байна.

Үдын совхоз (директорынь нүхэр Батуев, парторг нүхэр Романов, агрономынь Сабылин) зоно соогоо хамагhаа түрүүн таряагаа хуряажа дүүргээд, 30 мянган центнер эрхим шанартай ороохо таряа гүрэндөө худалдажа, түсэбөө гурба дахин үлүүлэн дүүргээ. Анаагай, Хүрьбын, Нарhатын совхозууд, Яруунын «Победа» колхоз таряа хуряалга, гүрэндэ таряа тушааха хүдэлмэрие эмхитэйгээр ябуулжа, түргэнөөр дүүргээ.

Тиибэшье таряа хуряалгын талаар дутуу дунданууд мүн лэ ехэ байгаа. Комсомольско, Ииснгын, Чисаанын, Хэжэнгын совхозууд арга боломжоёо дутуугаар хэрэглэhэн дээрэhээ, хуряалгын хүдэлмэрие нилээд унжагайруулhан байха юм. Механизаторнуудые бэлдэхэ талаар хүсэд hанаагаа табидаггүй, «Темижбекский» совхозой механизаторнуудай үүсхэл хэрэглээгүй дээрэhээ хуряалгын үедэ комбайн, жаткануудынь тон бага бүтээсэтэйгээр хүдэлөө.

Манай Хориин нютагай үйлэдбэриин управлениин совхоз болон колхозууд таряа хуряаха, гүрэндэ худалдаха уялгаяа үлүүлэн дүүргэхынгээ хажуугаар, ерэхэ жэлэй тарилгада ехэ бэлэдхэл хэжэ байнхай. Зонын ажахынууд үрэhэ хүрэнгөө хаажа дүүргээд, сэбэрлэжэ байна.

Мүнөө манай нютагай үйлэдбэриин управлени, аймагуудай совхоз, колхозуудай партийна организацинууд гол анхаралаа гүрэндэ мяха, hү тушаалгада хандууланхай. Хориин аймагай ажалшад 9 hарынгаа түсэбые мяха, hү гүрэндэ тушаалгаар үлүүлэн дүүргээ. Тиигэжэ республикынгаа колхоз, совхозуудай дунда hү hаалга ба тушаалгаар дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлжэ, партиин обкомой, республикынгаа Министрнүүдэй Соведэй Улаан тугта хүртөө.

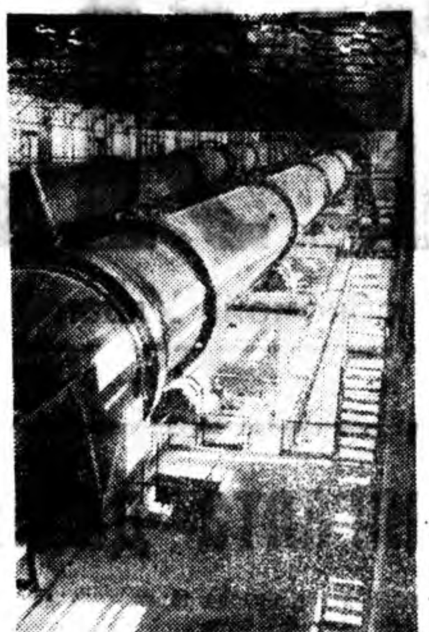
Эндэхи совхозуудай дундаhаа чисаанынхид ехэ амжалта туйланхай. Энэ совхоз гүрэндэ hү тушааха түсэбөө аяар сентябриин hүүлээр дүүргэhэн байха. Тиигээд жэлэй дүүрэтэр үшөө гурба мянгаад центнер hү тушаахын түлөө тэмсэжэ байна.

Яруунын аймагай колхоз, совхозуудай дунда hү, мяха тушаалгаар дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ Нарhатын совхоз түрүүлжэ ябана. Эндэхи малшад, hаалишад оролдосотой hайнаар ажаллажа, hү ехээр hаажа абаа. Гэбэшье Яруунын, Хүрьбын, Комсомольско совхозууд ехэхэн гээгдэлдэ ороод байна.

Манай зонын харьяата совхоз, колхозуудай бүхы ажалшад энэ жэл хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргэхэнь лабтай.

Б. АЮРОВ,
КПСС-эй обкомой
Хориин үйлэдбэриин
управленидэхи парторг.

Агуухэ Октябриин 45 жэлэй ойн хүндэлэлдэ

ЧЕЛЯБИНСКА ОБЛАСТЬ. Еманжелинскэ цементын заводой хоёрдохи ээлжээн жэлэй турша соо 900 мянган тонно цемент гаргаха юм. Галдалгын отделени соо хоёр эрьелдэдэг пеэшэн тодхогдоо. Удахагүй цемент гаргадаг болохо. Зураг дээрэ: Эрьелдэдэг пеэшэнгүүд.

ТАСС-ай фотохронико.

Мүрысөөндэ илагшад

Агуухэ Октябриин социалис революциин 45-дахи жэлэй ойн хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаhан ниислэл хотымнай худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд hайн амжалта туйлажа байна.

Байгша оной юhэн hарын эд бараанай эрьесын түсэб дүүргэгшэд нилээд олон. Тэдэнэй дунда НОД-6 ОРС (директорынь нүхэр Караманов) оролсоно. Тус ОРС-ын коллектив гурбан кварталай даалгабарие 101 процент дүүргэбэ. Тиихэдэ ВСУРП-гэй ОРС (начальнигынь нүхэр Массович) 3-дахи кварталай түсэб 105 процент дүүргэбэ.

Түрүү предприятинуудай зэргэдэ Улаан-Үдын столовонуудай трест, горкоопторгын, горпищеторгын 3-дахи магазинай коллективүүд оролсоно. Мүнөө үедэ хотын магазинууд, ниитын эдеэ хоолой предприятинууд hайндэрэй урда тээхи худалдаа наймаа хэзээ хэзээнэйхиhээ hайнаар, элбэг дэлбэгээр эмхидхэхэ гэжэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри эрхилжэ байна.

Д. Колмаков.

Габшагай hарын дүн

Хүндэ ажал оньhожоруулха зорилгоор Улаан-Үдын судна заhабарилгын заводто ухаалан зохёолгын, уралан нарижуулгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ тусхай ударна hара соносхогдоhон байгаа. Бүхы цех, таhагууд, хүдэлмэришэд, конструктор, технологууд тэрээндэ хабаадалсаа.

hаяхан эндэ hарын дүн согсологдобо. Уралан нарижуулгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ мүрысөөндэ механическа цехэй мастер Вениамин Филиппович Плужников шалгараа. Энэ нүхэрэй оруулhан дүрбэн дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээд, хоёр мянган түхэригэй арьбалалта хэгдээ. Түрүү уралан нарижуулагшада дамжуулгын вымпел, мүнгэн шан барюулагдаба. Инженер Евгения Николаевна Корягинагай дурадхалые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэнэй ашаар хүндэ ажал оньhожоруулха арга олдоо.

3-дахи кварталай дүнгүүдээр заводоуправлениин таhагай хүдэлмэришэд 1-дэхи hуури эзэлhэн байна. Энэ таhагайхид нэгэ кварталай туршада уралан нарижуулгын хахад жэлэйнгээ даабари дүүргээ. Механическа, котел хабсаралгын цехүүдэй, главна механигай таhагай хүдэлмэришэд hайнаар ажаллаа гэжэ тэмдэглэгдээ. Бүхыдөө уралан нарижуулгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ энэ жэлэйнгээ түсэбые манай завод 118 процент дүүргэбэ.

Д. Балданов.

Модошодой хубита

Буряад оронойимнай байгаалиин ехэ баялиг ой модон болоно. hайн шанартай барилгын модон республикын шэнэ барилгануудта хэрэглэгдэхэhээ гадна, харин олон область, хизаарнуудта эльгээгдэнэ.

Республикымнай модошод үбэл зунгүй хэдэн зуугаад мянган кубометр модо бэлэдхэжэ, шэнэ барилгануудые тон шухала материалаар хангана. Манай эндэhээ абаашагдаhан модон Целиноградай областиин шэнэ совхоз, колхозуудта хэрэглэгдэнэ.

Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын модоной баазаhаа үдэр бүхэндэ модо ашаhан вагонууд Эхэ оронойимнай баруун, урда зүгэй районуудта ябуулагдана. Энэ жэлдэ республикымнай модошод 500 мянган кубометр модо Целиноградай областьдо эльгээхэ уялгатай. Энэ даабаряа амжалтатай hайнаар дүүргэхэ гэжэ зоригжоhон модошод ажалай вахтада жагсаад, хэлэhэн үгэдөө хүрэхын түлөө тэмсэнэ.

В. Зоркин.

Шалгарагшадта — шан

Буряадай арадай ажахын совет болон профсоюзай областной совет үйлэдбэриин технологи hайжаруулhан, ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ ехэ амжалта туйлаhан түрүүшүүлые тусхай тэмдэг, шангуудаар hаяхан шагнаба.

Ой модоной промышленностиин замай залууршад болоhон хэдэн хүдэлмэришэдтэ «модо бэлэдхэлэй, модо урадхуулгын хүндэтэ мастер» гэhэн нэрэ зэргэ олгогдоо. Хандагатайн леспромхозой жолоошон Владимир Мефодьевич Кравец, Шулуутайн леспромхозой жолоошон Алексей Михайлович Тютрин, Горхоной леспромхозой бульдозерист Алексей Андреевич Свинкин, Хүрьбын леспромхозой тракторист Александр Анисимович Попов болон бусад энэ нэрэ зэргэдэ, мүн hарын салингай хэмжээтэй мүнгэн шанда хүртөө.

«РСФСР-эй социалис мүрысөөнэй отличник» гэhэн тэмдэгээр 13 түрүүшүүл шагнагдаhан байна. Жэшээлхэдэ, Итанцын леспромхозой тракторист Николай Иванович Харжеев, Худанай леспромхозой жолоошон Лука Борисович Нестеров, Байгалай леспромхозой бульдозерист Николай Сергеевич Гребцов болон бусад тэдэнэй тоодо оролсоно.

Ажалыень үндэрөөр сэгнэhэнэй харюу болгон, шагналда хүртэhэн түрүүшүүл саашадаа бүри ехэ амжалта туйлаха байhанаа мэдүүлээд, долоон жэлэй дүрбэдэхи жэлэйнгээ түсэбые тус бүридөө Октябриин hайндэр болотор дүүргэхэ социалис уялга абабад.

Н. Тюрнев.

Барилгашадай бэлэг

Загарайн аймагай Татарский ключ hууринда байрын шэнэ гэрнүүд олоор баригдана. Гурбан жэлэй саана хүбшэ байhан газарта хүдэлмэришэдэй томохон тосхон бодоо юм.

hаяхан эндэхи барилгашад хүдэлмэришэнэй бүлэнэртэ тус тустаа 16 байратай үшөө гурбан шэнэ гэр бэлэглэбэ. Тэдэнь олон hаруул таhалганuудтай, ууралаар дулаасуулагдадаг юм.

Барилгашад Октябриин hайндэрэй урда тээ иимэ түхэлэй үшөө нэгэ гэр 16 айлда бэлэглэхээр ажаллажа байнхай.

Н. Кучумов.

КАБАНСК[...] ЗОНОД[...]

ГАБШАГАЙШ[...] ОЛОШОРН[...]

Алдарта Октябри[...] дэрэй вахтада [...] Тимлюгэй цемент-ш[...] заводой коллектив [...] гэ шэнэ амжалта ту[...]

Эдэнэрэй габшаг[...] хээр ажаллаhанай [...] юhэн hарын турша[...] hөө гадуур 930 мянг[...] шифер үйлэдбэри[...] оронойимнай барил[...] эльгээгдэбэ. Эндэ м[...] нууд Шадрин, Серге[...] рин, Мороев, үйлэ[...] командирнууд [...] Коршунов, Ипатье[...] тин болоn бусад [...] бэрхээр ажаллана.

ЭРХИМ ШУБУУ[...]

Кабанскын совхоз[...] та шубуушан Агафь[...] тьякова юhэн hарын[...] сэбые болзорhоо[...] дүүргэhэн юм. Хару[...] байhан тахяа бүриh[...] гэ олоор абажа [...] байна. Мүн Т. Е. [...] үнгэрhэн энэ үе соо [...] ган үндэгэ суглуулж[...] hарынгаа түсэб үлүү[...]

АЙЛ БҮХЭНД[...] ГАЗЕТЭ, ЖУРН[...]

Степной дворец [...] интеллигентнэр а[...] ниие газетэ, журнал[...] гохын түлөө ехэхэн [...] лэй хүдэлмэри [...] байнхай.

Тосхоной найман[...] hургуулиин багшана[...] хеэ холбооной отд[...] мүн клуб, библиот[...] дэлмэрилэгшэд, худ[...] хын мэргэжэлтэд, [...] түлөөлэгшэд-багшан[...] Горин, С. М. Амага[...] шэдэй хүтэлбэри [...] бүхэндэ ябажа, шэн[...] газетэ, журнал [...] Энэ үүсхэл КПСС-[...] моор hайшаагдаж[...] аймаг дотор хэблэл[...] гын hара соносхогд[...]

БАЯР БАЯСХАЛ[...] ХҮРТӨӨ

Түнхэнэй Саяана[...] зой гурбадахи от[...] механизаторнууд т[...] ряалгаяа сентябри[...] сүм дүүргээ юм. Эн[...] ряалгынгаа дүүрэм[...] дээрэхи ороохо тар[...] бэрлэжэ, гүрэндэ [...] үрэhэ хүрэнгэ [...] рилго урдаа табин[...]

Эндэ ажаллагша[...] да багшанарай ин[...] студентнэр Козлова[...] нова, Оздоноева [...] сад эрхим жэшээ [...] Таряа хуряалгын үе[...] хээр ажаллаhан [...] институтдаа бу[...] совхозой дирекци, [...] баяр баясхалан [...] байна.

Б. Га[...]

Үбhэ ногоо тарижа, мал ажал эрхилхэ ябадалые болюулха

Нютагай үүлтэрэй үнеэдэй шанарые hэргээн hайжаруулха тушаа ехэ анхарал табиха

ПАСПОРТГҮЙ... БУХАНУУД

Агроном А. Плятер Плохоцкий hонирхолтой туршалга хээ. Мухар-Шэбэрэй аймагай Никольско тосхондо нютагай үүлтэрэй үнеэдые зүбөөр, hайнаар эдеэлүүлжэ, hаалгажа үзэhэн байна. Тиигэжэ hарын туршада үнеэдые hайнаар эдеэлүүлхэдэнь хоёрhоо үлүү дахин ехэ hүн hаагдаба. Зүгөөр энэнь гайхалтай бэшэ. Эдэ үнеэдэй hүнэйнь тоhолиг 6.04 процент байба. Энэнь гайхалтай.

— Үгы байгыт, юун болоожо байнаб. Маанадта иимэ үнеэд байхагүй. Тарзагархан үнеэдэймнай hүнэйнь тоhолиг арай шамай 3,7 процент болохол, — гээд мухаршэбэрэйхид гайхангяар хэлэхэ байха.

Нээрээшье энэшье аймагта, Буряадай АССР-эй бусад районуудта тоhолиг hүтэй үнеэдүүдые олохонь бэрхэтэй. Эндэ хэлэгдэhэн дүй дүршэл үшөө 1913 ондо хэрэглэгдэhэн байгаа. Забайкалиин малай эрхим шанартай байhые гансал энэ баримта гэршэлнэгүй. Шэтын областиин Чаган-Олуй тосхондо тэрэл үедэ агроном Н. Колычев тиимэл туршалганuудые хэhэн байха юм. Үнеэдые hайнаар эдеэлүүлхэдэнь hүнэйнь гараса хоёрhоо үлүү дахин дээшэлдэг hэн. Харин hүнэйнь тоhолиг бүри ехэ, 6,25 процент байгаа.

— Теэд энэмнай нютагай буряад үүлтэрэй мал ха юм. Иимэ үнеэд биратай hү гарадаггүй, бэеншье ахир өөдэгүй. Эдэ үнеэд hү биратайгаар гарадаггүй hэн, бидэ тэдэниие hайжаруулаабди, — гэжэ малшад хэлэхэ.

Олон хүнүүд иигэжэ бододог байгаа. Энэнь гэмшэлтэй. Буряад үүлтэрэй малай ашаг шэмэ багатай байhан ушарынь үүлтэртэй холбоотой бэшэ, харин муугаар эдеэлүүлhэнhээ, харууhалhанhаа болоно гээд тэдэнэр ойлгодоггүй байба. Тиигээд үдхэн тоhолиг hүтэй үнеэдые «hайжаруулжа» эхилээ. «Культурна» үүлтэрэй малай шуhантай эдэ үнеэдэй шуhа холижо үрэжүүлхэ нэгэл арга байгаа. Иигэжэ томско, голландска, ярославска, альгаудска, швецкэ, симментал, тагильска үүлтэрэй мал асарагдаа. Үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэри эмхи гуримгүйгөөр ябуулагдаhан байна. Имагтал 1925 ондо симментал үүлтэр гол үүргэтэй гэжэ тодоруулhан юм. Республикын ажахынуудта 1953 ондо малайнь тэн хахад шахуу холимол үүлтэрэй болоод байгаа.

Олон жэлэй туршада хэгдэhэн энэ «ашаг үрэтэй» хүдэлмэриин дүнгүүд иимэ байба. hү hаалга багаханаар дээшэлээ. Мүнөө жэлэй туршада 1.277 килограмм hүн hаагдана. Харин hүнэй тоhолигынь угаа ехээр доошолжо, 3,8 процент болонхой. Гуша гаран жэлэй туршада нэгэ үнеэнэй тоhолигынь ойролцоол зургаан килограммаар дээшэлээ.

Үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэриин буруу шэглэлтэйгээр ябуулагдаhанhаа уламжалан, эгээл тоhолиггүй hүтэй үнеэдые үлдөөдэг байгаа. Ехэ hү гарадаг тэдэ үнеэд hү бэшэ, харин уhа үгэдэг байба. Тэрэ гараhан hүнэйнь тоhолиг олохон ушарта 3,2 процент хүрэтэрөө доошолдог hэн.

— Симменталнууд Забайкалиин малай шанарые муудхаа. Эртэ дээрэнь симментал үүлтэрэй бухануудые республикада асархаяа болихо хэрэгтэй. Тиигээд эгээ тоhолиг hүтэй холисонуудые үсхэбэрилжэ эхилхэ шухала, — гэжэ туршалгын хүдөө ажахын станциин эбэртэ малай таhагые даагша Н. В. Савинская хэлэнэ.

Буряадай АССР-эй Госпланай түрүүлэгшын орлогшо И. Хазагаев, республикын хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министэрэй орлогшо М. Ильин гэгшэд иимэ hанамжые зүбшөөнэ. Зүгөөр хэрэгынь хөөрэлдөөнhөө саашаа гаранагүй. Шэнгэн hүтэй үүлтэрэй бухануудые Буряадта асарhаар байна. Алтайн хизаарhаа hаяшаг 10 бухануудые асараа. Министерствын хүдэлмэрилэгшэд тэдэнэй үнэншэлгэ саарhануудые нарин ёhоор шалгаад, иигэжэ хэлээ:

— Биратай симменталнууд бэшэ ха... Юуншье hаань, абаха болоообди. Яахашье аргагүй байнал даа, дипломтой ха юм! Манай холимол мал, магад, дээрэшье байжа болохо. Теэд эдэмнай «паспортгүйл».

ХЭНИИНЬ ХҮТЭЛБЭРИЛХЭБ?

«Паспортгүйшүүл» гэhэн шог үгэ үнэн юумэ тодорхойлно. hүүлэй жэлнүүдэй туршада Буряадай hү hаалиин гүүртэнүүдтэхи үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэри мухардашанхай. Зоотехническэ тоо бүридхэл орхигдошоhон. Үүлтэрынь дамжуулан шалгагдаhан холимол бухануд нэгэшье ажахыда байхагүй. Искусственна үрэжүүлгэ хэхын түлөө абтаhан препарадууд хамаагүй, нюдэ балай хэрэглэгдэдэг.

Гол ушарынь юуб гэхэдэ, hаалиин малай үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэриие даажа абаад толгойлхо научна түб газаршье гэжэ республика дотор үгы.

— Энээниие гурбан эмхи зургаан эрхилхэ ёhотой юм, — гээд партиин обкомой хүдөө ажахын таhагые даагша И. Зинченко саашань иигэжэ үргэлжэлүүлнэ. — Эдэмнай республикын хүдөө ажахын туршалгын станци, хүдөө ажахын институт, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин филиалай Буряадай научно-шэнжэлэлгын комплексно институдай мал ажалай таhаг болоно. Тэдэнэй тус бүридэ харьяата газарынь таhалжа үгтэнхэй гээшэ. Теэд хэhэн ажалынь үшөөл хараагдаадүй байна. Энэ шухала участогые хүтэлбэрилхэ хүн республика дотор үгы.

Нээрээл, энэнь зүб. Жэшээнь, Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин эбэртэ бодо малай таhагта үдхэн тоhолиг hүтэй буряад-симментал үүлтэрэй малнуудай хоорондоhоо гараhан шэнэ үүлтэрэй үнеэд бии болгогдоhон байгаа. Харин мүнөө тэдэнэйнь ойролцоол 125 толгой үлөө. hүүлэй 4 жэлэй туршада тэдэ үнэтэй малнуудынь аймагhаа аймагта туугдажа, hаянайл Ивалгын совхоздо саг зуура байрлаанхай. Эдэ малынь тулюур муу байрада үбэлжүүлэгдэхэеэ байна. Эндэхи үүлтэртэ малай фермэдэ үнеэдэй түрэхэ тусхай байрашье үгы. Эгээл иимэ тулюур байдалда станциинхид hүүлэй хоёр жэлэй туршада үүлтэртэ миил... хоёр буха түлжүүлhэниинь гайхалтай бэшэл. Республика дотор иишэ тиишээ хэдэн удаа туугдажа, үүлтэртэ үнеэдынь hү шэмээ аяар мянган килограммаар хороожо, hүнэйнгөө тоhолигыешье hураггүй доошолуулаа.

hаяхан энэ таhагай хүдэлмэрилэгшэд Сэлэнгын аймагай гурбан колхозуудта үдхэн тоhолиг hүтэй үнеэдэй тоо бүридхэл суглуулжа абаа. Тиимэ малынь ойролцоол 14 толгой байба. Тэдэнэйнь дунда бэеэр томо hайн, саашадаа үдхэн тоhолиг hүтэй малай үүлтэрэй уг залгамжалхаар үнеэд яhала бии. Жэшээнь, Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой «Ялта» гэжэ үнеэн жэлдээ 2406 килограмм hү үгэнэ. hүнэйнь тоhолиг 5,03 процент болодог байха юм. XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой фермын «Алтайка» гэжэ үнеэнэй жэлэйнь hаам 2700 килограмм, тэрэнэйнь тоhолиг баhал 5 процент шахуу болоно.

Теэд эдэ тоонууд туршалгын станциин хүдэлмэрилэгшэдэй столой хүнды соо хадагалаатай хэбтэхэ юм. Энээн тушаа ажахынуудта, Улаан-Үдын үйлэдбэриин управленидэ хэншье мэдэнэгүй. Үнеэдэй hүнэй тоhолигые жэшээжэ харуулhан таблица олоор гаргаад, колхозуудай правлени гү, али совхозуудай дирекциин кабинет соогуур, фермэ, гүүртэнүүдтэ үлгөө hаань болохол байгаа. Юуб гэхэдэ, малшан бүхэн энээниие хараад, үнеэнэй hүнэй тоhолигой процентын арбанайшье нэгэ хубиие гээгээ hаа, ажахыда хэды ехэ гарза хохидол ушаруулнаб гэжэ хүсэд ойлгохо hэн.

Буряад орондо гүрэндэ худалдагдаhан hүнэйнь тоhолиг абтаха ёhотой хэмжээнhээ 0,2 процентээр доошоо байна. Энэ жэлдэ ажахынууд бүхыдөө 454.651 центнер hү бэлэдхэлэй пунктда тушаагаа. Тэрэнэйнь ойролцоол 430.651 центнертэнь түлөөhэн үгтөө. Юуб гэхэдэ, hүнэйнь тоhолигой бага байhанhаа болоожо, 900 гаран центнерынь хии хосороо бшуу.

Энэ жэлдэ республика хамта 87 мянган тонно hү гүрэндэ худалдаха юм. Теэд тэрэнэйнь тоhолигой бага байhан дээрэhээ үшөө 4,5 мянган тонно hү нэмэжэ үгэхэ баатай.

ИИГЭЭД ЗОГСООХООР БОЛОО

Энэ хөөрэлдөө эхилhэн хойноо тоонуудые үшөө дурдангүй аргагүй. Эдэмнай заримандаа бүри hанагдаагүй hонин баримтануудые тайлбарилжа үгэхэл. Иимэ нэгэ тааруу зохид жэшээ харуулмаар. hаяшаг Улаан-Үдын гүрэнэй племстанци өөрынгөө харьяата аймагуудта 1500 гаран үнеэдые үүлтэрээрнь, наhа наhаарнь илгаhан байна. Эдэ малай гурбанайнь нэгэ хубиин hүнэйнь тоhолиг ойролцоол 3,7 процент байха юм. Тэрэншье жэлhээ жэлдэ улам бага болоожо байнхай.

Байгша ондо Буряадай хүдөө ажахын институт дүүргээд, Клара Шаракшинова «Эрдэм» колхоздо хүдэлхөөр ерээ hэн. Абаhаар үнеэдэйнь hү шэмые шалгажа үзэхэ гэжэ шиидээ. Залуу мэргэжэлтые түрүүшын тоонууд ехээр гайхуулба. 1959 ондо тус колхозой үнеэдэй hүнэй тоhолиг дунда зэргээр 3,83 процент байhан аад, 1960 ондо тэрэнь 3,79 процент[...]дэ хүрэтэрөө доошоо ор[...] тэрээнhээ үшөө бага [...] жэлдэ ойролцоол 3,7 про[...]hэн байба. Энэмнай ха[...]шо үнеэдээрээ алдарша[...] республикада болоhон ү[...]

Зөөхэйдэл үдхэн тоh[...] «худагай уhандал» сии[...]рөө доошоо «hолжоржо[...] соохо саг ерээ. Нютаг[...] үнеэдэй эрхим hайн та[...]хэ тушаа бодото хүд[...] болоо. Иигэд тиигэд гэ[...] тойроод гарашаха хэрэ[...]

КПСС-эй обком, Бур[...]эй Министрнүүдэй Со[...] июлиин хуушаар тусха[...]жа hаалишадай hүнэй[...] раалагдаhанhаань про[...] хуби бүхэнэй түлөө 2 [...]хэ гэжэ ажахын хүтэ[...] уялгалаа hэн. Тохёол[...]лые гансахан энээгээр [...]жэ бодохо болоо hаа, [...] юм. Буряад үүлтэрэй [...] суүе тэхэрюулхэ гэбэ[...]лиг hүтэй холимог үүл[...] фермэнүүдые эмхидхэ[...]

Ивалгын совхоздо[...] процентhээ дээшэ то[...] 156 үнеэ, мүн 5 про[...] тоhолиг hүтэй 61 үне[...] тусгаар харууhалжа б[...] Тиимэрхүү малнууд [...] хынуудта олдохол. Тэд[...] илгажа, тусгаар хару[...] тэдээнhээ үүлтэртэ бу[...]жа, зүбөөр түлжүүлэ[...] рые hайжаруулха гүйс[...] бэлэн хэрэг бэшэ. Эн[...] хан hара соо шиидхэ[...] жэлдэ оролдосотойго[...] на. Тиибэшье яараха[...] публика дотор үнеэдэ[...] hолигые дээшэлүүлхэ [...] нилээд дулдыдаха бай[...]

А. [...]

Улаан-Үдэ город.
(«Советская Росси[...] октябриин 13-ний [...]

ТУЛЬСКА ОБЛАСТЬ. Совет индустриин томо предприяти бологшо Щекинскэ химическэ комбинат улам бүри хүсэтэй боложол байдаг. КПСС-эй XXII съездын боложо байха үедэ энэ комбинат ашаглалгада угтэhэн байгаа. Аммиак гаргаха үйлэдбэриин түрүүшын ээлжээн тиихэдэ ашаглалгада угтэhэн юм. Мүнөө энэ үйлэдбэри хүсэд шадалаараа хүдэлдэг болоо. Химическэ комбинат арадай ажахыда угаа ехэ удха шанартай. Тэрэнэй гаргаhан продукциhаа азотно үтэгжүүлгэ, пластмасса, элдэб янзын сабуун бүтээгдэдэг юм. Холимол мочевинын (карбамида) цехүүдэй 1-дэхи болон 2-дохи ээлжээнэй барилганууд түлэг дундаа хэгдэжэ байна. Зураг дээрэ: газогагнууршан В. И. Колесников, хабсаргагша Л. М. Лазуткин. Түхеэрэлгэнүүдые хабсархадаа тэдэнэр үдэрэйнгөө даалгабариие 120—125 процент хүрэтэр үдэр бүхэндэ дүүргэдэг.

ТАСС-ай фотохронико.

1812 Манай зэбсэгэй алдар сууе үргэнэл 1962
Мартагдашагүй Бородино!

СССР-эй Оборонын Министрын
ЗАХИРАЛТА

1962 оной октябриин 18. № 253 Москва город.

солдадууд, матросууд, сержантнууд, старшинанууд! офицернүүд, генералнууд, адмиралнууд!

оной Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай—Наполеохэг армитай тэмсэһэн ород, украин, белорусс болон ороной бусад арадуудай мартагдашагүй баатарлиг 150-дахи жэлэй ой мүнөө жэлдэ гүйсэбэ. Россин араэрхэ сүлөөдэ дуратай, хариин дарлагшадые уур суаар үзэн ядадаг байһаниинь 1812 оной дайнай үедэ сор харагдаа һэн.

дашагүй гэжэ тоологдодог Наполеоной армие 1812 айнай томо тулалдаануудай, илангаяа Бородинска шагта байлдаанай үедэ элитэ ехэ полководец Михаларионович Кутузовай хүтэлбэреэр ородой эрэлхэг зоригто ородой сэрэгүүд бута сохиһон байгаа.

енскын түлөө, Бородинска поли дээрэ, Малоярославсный шадар, Березина дээрэ ородой армиин хэһэн нуудууд, үргэнөөр дэлгэрһэн партизанска байлдаан Наой армиие хосороон һалгаагаа, хариин дарлагшадһаа Эхэ оронии хүсэдөөр сүлөөлөө, Наполеоной богоол- Европын арадуудые зайсуулха эрхэ байдал бии

Зэбсэгтэ Хүсэнүүд хадаа манай ороной арадайшалхы алдар солые эрэлхэг зоригтойгоор үргэлжэлүүлэгшэд мүн болоно. Олон тоото эзэрхэг түримхэйшүүлые манай Эхэ ороной илаһан агууехэ илалтанууд харата муухай ааша гаргаха дуратай бүхы империалис этэгээдүүдтэ һүртэй шанга уридшалан һануулга боложо үгэнэ.

Россин арадуудай агууехэ патриотическа габьяае — 1812 оной Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда туйлагдаһан илалтые тэмдэглэхын тулада **захирхамни:**

Манай Эхэ ороной ниислэл — Москвада, союзна республикануудай ниислэлнүүдтэ, тэрэшэлэн Ленинград, Смоленск, Вязьма, Можайск, Наро-Фоминск, Малоярославец, Калуга болон Борисов городуудта хорин артиллерийскэ буудалгаар салют үгэхэ.

Манай Эхэ ороной эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө болоһон байлдаануудай үедэ наһа бараһан баатарнуудта хэтэ мүнхын алдар соло!

Коммунизм байгуулагша агууехэ баатарлиг совет арад мандаха болтогой!

СССР-эй арадуудай амгалан ажалые хёрхоор сахин хамгаалжа байһан илалтануудай алдар солоор суурхаһан эрэлхэг зоригто Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

Советскэ Союзай Коммунис партида, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедтэ алдар соло!

СССР-эй Оборонын Министр,
Советскэ Союзай Маршал Р. МАЛИНОВСКИЙ.

Россин арадуудай агууехэ габьяа

(1812 оной Эсэгэ ороноо хамгаалгын 150 жэлэй ой)

> „Европодо үни тогтоһон, томо, бата бэхижэһэн, национальна хэдэ хэдэн гүрэнүүдые Наполеоной эзэмдэн абажа, Франциин импери байгуулхадань **французуудай национальна шэнжэтэй байһан дайн байлдаан империалис дайн болоод, саашадаа** Наполеоной империализмда **эсэргүү** национально-сүлөөрэлгын дайн дэлгэрһэн юм“
>
> ***В. И. ЛЕНИН.***

оной Эсэгэ ороноо хамгаал- 150 жэлэй ойе манай мүнөөдэр баяр баясхалан- тэмдэглэжэ байна. Энэ дайн- арадууд угаа ехэ баатар- гаргажа, манай Эхэ оро- руу харата муухайгаар ороһон Наполеон Бонопар- доохи эгээн лэ хүсэтэй ар- сохин, манай оронии ха- түримтарагшадһаа абарһан

сэрэгүүд 1812 оной -да Россида добтолон ороо үедэ угаа ехэ материальна хүн зон олонтой бүхы ороно Наполеоной эзэмдэлгэ һон байгаа. Наполеон бүхы эзэмдэхэ тухай һанаашалдаг байгаа бшуу. 1811 ондо бардамхуугаар мэдүүлһэн юм: үнгэрөөд байхада би бүэзэниинь болохоб; ганРосси үлөө, зүгөөр би тэрэдарахаб».

оной хабар багаар Наполеон мянгатай хүнһөө бүридэһэн болоод байгаа. Тэдэнэй 600 тоото сэрэгынь Одер мүрэн Россида добтолон орохоор байһан юм.

Ленин иигэжэ бэшээ һэн: Европодо үни тогтоһон, томо, жэһэн, национальна хэдэ гүрэнүүдые Наполеоной эзэм, Франциин империие бай- французуудай национальна шэнжэтэй байһан дайн байлимпериалис дайн болоод саашаНаполеоной империализмда эсэрнационально-сүлөөрэлгын дайн дэлгэрһэн юм. (Зохёолнууд, 295-дахи нюур).

национально-сүлөөрэлгын иимэ дайн гэгэн хадаа Наполеоной түримхэй армида эсэргүүсэн , белорус болон Россин арадуудай хэһэн 1812 оной ороноо хамгаалгын дайн байһан

шанга тулалдаа хээд эхинхиһээнь хоёр шахуу тоотой ород армиие буулгажа, дайн байлдаае илалта түгэсхэн дүүргэхэб гэжэ Наполеон байгаа. Зүгөөр армиингаа гадна, национальна байдалайнгаа түлөө боһон бүхы арадтай дайтай болохо байһые Напоабаагүй байшоо.

хариин эзэмдэгшэдэй хашажа хэһээ, арад угаа ехээр дураа барин эсэргүүсэлтэ хэбайгаа. Дайсанай ара таотрядууд хаа хаанаүйлгдажа, энэ хүдэлөөн дэлгэрһэн юм. һайн дураар байгуулагдаһан сэһэн хэдэн зуун мянган ородой зон Наполеоной эсэргүүсэн тэмсээ. Армиие дуранай сэрэгүүдые бүнуумээр хангахын тулада угаа ехэ оролдосотойгоор байгаа. Энэ хадаа 1812 арадай шэнжэтэй байгые харуулна.

дулюу хүсэтэй сэрэгүүд- Баруун талын 1-дэхи арминууд дайлалдажа баатай болоһон бай- имагтал Смоленскдэ шадар шангахан байлдаан.

шадар болоһон байлдаан хариин эзэмдэгшэдһээ Эхэ ороноо хамгаалхаар бэлэн байһан ород сэрэгшэдэй угаа ехэ зоригжолтой байһые харуулаа.

Ородой арми августын 17-до Смоленскые орхихо баатай болоо. Дайсан Москвада дүтэлжэ ороо. Тиимэһээ ород армиин командованиие нэгэ хүнэй гарта үгэхэ шухала болоо. Россин зэбсэгтэ хүсэнүүдые толгойлжо, дай хэхэ стратегическэ шухалын шухала асуудалнуудые зоримгойгоор, бэеэ даагаад шиидхэжэ шадаха полководецые олохо хэрэгтэй болоо һэн. Хаан Александр I гэгшын дурагүй байбашье, сэрэгэй элитэ ехэ, дүршэлтэй ажал ябуулагша, сэсэн мэргэн полководец, А. В. Суворовой дайшалхы соратник, заабаринуудыень бэелүүлэгшэ М. И. Кутузовай нэрые арад болон арми нэрлэһэн байгаа.

Бэрхэтэй хэсүү эрхэ байдалһаа Россие абархын тулада шэнэ хүсэнүүд хэрэгтэй болохо, дайнда олониитэ арад зоной хабаадалсахань шухала гэжэ Кутузов ойлгодог байгаа. Солдадуудай дайшалхы зоригжол дээшэлүүлхын тулада дайсантай шангаар тулалдаха шухала гэжэ мэдэдэг дээрэһээ иимэ тулалдаае Бородино шадар хэхэ гэжэ тодорхойлһон байгаа.

Михаил Илларионович Кутузов — ородой гениальна полководец, ородой сэрэгэй түрүү искусствые байгуулагшадай нэгэн.
ТАСС-ай фотохронико.

Тиихэ үеын хоёр томо арми: 120 мянган хүнһөө бүридэһэн, 640 үхэр буутай ородой арми, 135 мянган хүнһөө бүридэһэн, 587 үхэр буутай Франциин арми хоёр сентябриин 7-до бишыхан газар дээрэ урда урдаһаа хаража тулалдаһан байгаа. Тиигэжэ түүхэдэ үзэгдөөгүй шанга байлдаан болоһон юм.

Ород солдадуудай угаа ехэ эрэлхэг зоригтой байхатай хамта главна командалагша М. И. Кутузов, тэрэнэй дайшалхы соратнигууд П. И. Багратион, М. Б. Барклай-де-Толли, Н. Н. Раевский, Д. С. Дохтуров, П. П. Коновницын, А. П. Ермолов, М. И. Платов, Д. И. Неверовский болон бусад сэрэгүүдые хүтэлбэрилхэ угаа ехэ шадабаритай байгаа.

Түүхэдэ үзэгдөөгүй Бородинска байлдаанда ород сэрэгүүд илаһан байгаа. Наполеон сэрэгүүдээ добтолго эхилһэн лэ газартаа, гэдэргэнь сухарюулжа абаашаһан байгаа. 60 мянган хүн гү, али армиин хахадынь шахуу алуулһан, шархатаһан байха юм.

Бородинска байлдаанда ород армиин туйлаһан илалта Россин хуби заяанда угаа ехэ удха шанартай байһан юм. Наполеоной арми илагдашагүй гэжэ хэлсэгдэдэгэй үндэһэ баримтагүй байһые энэ байлдаан эли тодоор харуулһан байгаа.

Бородинска илалта ород солдадуудые бүри зоригжуулаа, үнэн зүб хэрэгэй түлөө тэмсэжэ байһанаа тэдэнэр бүри һайнаар этигэдэг болоо.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай шэрүүн шанга үдэрнүүдтэ Бородинска поли дээрэ 129 жэлэй саада тээхи шэнги шанга байлдаан болоһон байгаа. Немецко-фашистска булимтарагшад Москва тээшэ галзуугаар тэгүүлжэ байгаа. Манай баатарлиг сэрэгшэд тэдэнэй замые хаагаа. Дайсанай ара талада партизануудай олон тоото отрядууд тэмсэл хээ. Манай эрэлхэг зоригто элинсэг хулинсагуудай — 1812 оной Бородинска байлдаанай баатарнуудай образ Совет Армиин сэрэгшэдые, партизануудые зоригжуулдаг байгаа.

Дайсаниие илахын тулада хэдэн шанга тулалдаа хэхэ шухала гэжэ ойлгодог дээрэһээ, Кутузов эдэ тулалдаануудта сэрэгүүдээ бэлдэжэ ороһон юм. Энэ зорилгоор главна командалагша дайсанда мэдүүлэнгүйгөөр сэрэгүүдээ Москваһаа гаргажа, Тарутина шадар абаашаһан юм.

Тарутинска лагерьта бэхижэһэн ород арми эдэбхитэй ябуулгануудые хэжэ эхилээ. Тарутинска лагериин урда Чернишна мүрэн дээрэ байһан Франциин армиин түрүү частьнуудта октябриин 18-да ород сэрэгүүд шанга сохилто үгөө һэн.

Энэ үдэр ород сэрэгүүдэй добтолго хэһые мэдэхэдээ, Москваһаа сэрэгүүдэйнгээ гаража ошохо тухай Наполеон захиралта үгэһэн байгаа. Тиихэ үедэ партизануудай болон һайн дуранай сэрэгүүдэй отрядуудаар Москва хүреэлэгдэһэн байгаа. Удаадахи үдэрынь Наполеоной арми Москваһаа гаража ошоһон юм.

Наполеон өөрынгөө армиие Москваһаа Калуга тээшэ сухарюулхые оролдоһон байгаа. Тиихэдэнь ород сэрэгүүд Малоярославец шадар французуудай замые хаажа, октябриин 24-дэ тэндэ шанга тулалдаан болоо. Тиимэһээ Наполеон сэрэгүүдээ өөһэдынгөө хооһолһон нютагууд соогуур гарадаг Смоленскэ харгыгаар сухарюулха баатай болоһон юм.

Ородой армиин добтолго хэхэдэнь партизануудай отрядууд сэгнэшэгүй ехэ туһаламжа үзүүлдэг байгаа.

Тиигэжэ 1812 оной ноябрьда Днепр Березина гэжэ мүрэнүүдэй хоорондо хариин эзэмдэгшэдэй армиие ород арми хүсэдөөр бута сохиһон байгаа. Россида добтолон ороһон Наполеоной 600 мянган тоото сэрэгэй 550 мянга гаран хүниинь, морин сэрэг болон артиллериинь хүсэдөөр усадхагдаа. Имагтал 9 мянган хүн Березина мүрэниие гаталан гаража, бэеэ абаржа шадаһан байха.

Олониитэ арад зоной дайнда эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанай ашаар 1812 оной Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда илалта туйлагдаа.

1812 оной Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайе ородуудай илалта түгэлдэрөөр дүүргэһэниинь бүхэдэлхэйн түүхэтэ удха шанартай байгаа. Ородуудай илалта Наполеоной дарлажа байһан Европын бусад арадуудай сүлөөрэлгэдэ эхи табижа үгөө.

Гитлер Наполеон шэнги дэлхэйе эзэмдэхэ гэжэ оролдожо байгаа. Тэрэ Наполеоной замаар ябажа, Москвае түргэнөөр абаад, Россие эзэмдэхэ гэжэ һэдэһэн юм.

Зүгөөр алдарта Коммунис партиин хүтэлбэреэр совет сэрэгшэд фашистскэ үй түмэн сэрэгүүдые бута сохёод, Берлиниие эзэлһэн юм. Гитлер Наполеон шэнги хуби заяатай байшоо.

И. Пономарев,
Гүрэнэй Бородинска сэрэгэй түүхын музейн директор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Малоярославецдэхи Черноостровско сүмын дэргэдэ 1812 оной октябриин 12 (24)-то шанга байлдаанай болоһон талмай.
ТАСС-ай фотохронико.

Наполеон хоргодоно

«Хүндэтэ нүхэр, бишни бурханай хайраар элүүр энхэб. Гурбан үдэрэй туршада Наполеонтой хараа соо байнабди, тэрэнэй боро сюртүүгтэй ябахыень адаглаабди. Тэрэниие мүнөө танихын аргагүй, тон һэримжэтэй, юрэдөөл, шэхэндээ хүрэтэрөө газар руу хоргодонол даа...»

Е. И. Кутузовада Можайск шадарһаа М. И. Кутузовай бэшэһэн бэшэгһээ.

Фельдфебелиин „трофей“

Тулалдаанай хүсэндөө орохо тума ородой солдадууд болон офицернүүдэй дайшалхы шадабари дээшэлдэг байба. Наполеоной арми солдадууд, офицернүүдһээ гадна, генералнуудаа плендэ алдажа, ехэ гээлтэдэ ородог байгаа.

1-дэхи Александрта эльгээһэн М. И. Кутузовай рапорт соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

«№ 157. 1812 оной сентябриин 11. Гол штаб байра. Улаан Пахра.

34-дэхи егерскэ полкын фельдфебель Золотовой августын 26-да Бородино шадар болоһон тулалдаанда французской генерал Бонами гэгшые плендэ абаһанайнь түлөө дээдэ түрэлтын үгэһэн эрхэ засагай үндэһөөр подпоручигай зэргэ олгожо, танай баталан үзэхын тула, гэгээн түрэлтэ императорни, доро һүгэдэн табихамни».

«Баталха» гэһэн резолюци 1-дэхи Александр хаан табиһан байна.

«СМЕНА» журналһаа абтаба.

1812 оной „Сусанин“

Хуушан Смоленскэ харгы. 1812 оной намар. Гурба мянган хүнһөө бүридэһэн француз отряд дайнай һүүлээр, хооһорһон газараар хэдэн олон хоногто сухарихадаа ямар нэгэн зайгуул гүйраншад шэнги болошонхой—хүл дээрээ арай тогтон гүйбалзажа ябаа ха. Дайнда дайрагдаагүй үлэһэн Белый хотодо эдеэ хоолой ехэ нөөсэ бии гэжэ дуулаһан французууд тэрээн тээшэ яажашье һаань хүрэжэ ошохо гэжэ шиидээ һэн. Теэд Белый хото хүрэхын тула замыень зааха газаршан хэрэгтэй байгаа. Хаанаһаа ололтойб? Новосёлок һууринда Семен Силаев гэжэ таряашание бараад, харгы заажа үгэхые захирба. Тэрэнь гол таһа арсаһан гэхэ. Хэды айлгаа, сохёошье һаань, таряашан арсаад лэ байба. Тиихэдэнь отрядайнгаа командир—генералда абаашаба ха. Тэрэнь мууханаар хубсалһан жэбхүүнтэй таряашание харахадаа, «Харгы заажа үгыш даа. Тиигээ һааш, ухаангүй; ехэ алта мүнгэ үгэхэб» гэбэ ха. Тиихэдэньшье үрэ гараагүй. Семен Силаевые французууд буудажа алаха гэжэ шиидээд, ханада байлгахаданьшье: «Уһа намаг гарташагүй юм, ой соо хасагууд дүүрэн хороод байна» гэхэ мэтээр хэлээд лэ байба.

Яажашье ядаһан французууд хооһорһон газараар Хуушан Смоленскэ харгыгаар саашаа сухариха баатай болоо бэлэй.

(«Смена» журналһаа абтаба).

А. С. Пушкин

Бородинска тулалдаанай ойн үдэртэ

Унаһан нүхэдэйнгөө нэрэ дурдан,
Удаг юумынь ууда һуугаалди.
Уяран байжа —
шуһаар урдан
Ухаандамнай ороһон үдэры һанаалди.
Дахин дахин хэлсээбди домоглолдон:
«Дайшад Европын баран хамжаад,
Аюул үхэлөөр Оросымнай занаад;
Аймшагтай одон— һүлдын омогорхол до
Халдан ерээ һэн. Зүгөөр зэһэн бидэ
Хана шэнгеэр харгыень хаагаад;
Тэнсүү бэшэ тэдэнтэй яагаад;
Тэмсэн гараад,
тэнсээ һэмбибди!
Яагаа эшхэбтэрээр зүгадан;
Ябаһанаа мүнөө мартаа аал тэдэ?
Оросоймнай саһа, ялас гэһэн жада
Огто мартаа гү—бү мэдэ.
Зүгөөр алдараа гээһэн дайдаа
Зүүдэндээ юундэ дурдадаг болооб?
Али славянуудай шуһата улайда
Абтаа гээшэ гү дахяад одоо?
Ойлгогты таанар, омог; дайшуул!
Оросдомнай толгойгоо алдаха дуратайшуул,
Угтаха шадалтайбди дахин хатуужан,
Унтаха нойрытнай тэнгэримнай һахюужан!»

1831 он.

Игорь ДРУЖИНИН, багша

Бородино

Бородино! гэһэн мартагдашагүй нангин үгые
Багаһаа ухаандаа хадуужа ябаабди элеэр.
«Бородино» гэһэн Лермонтовой суута шүлэгые
Багадаа уншаад, хэлэхэбди мүнөөшье сээжээр.
Һургуулидаа бэшэ, харин Бородиногой талмайда
Һүртэ тулалдаанда хабаадаһандал бологшо һэмди.
Түмэн зоной жэгдэ жагсаалай урда,
Тангариг үгэһэндэл; иигэжэ хэлэгшэ һэмди:
«Эршэтэй бодожо, хайрлахагүйбди ами наһаяа
Эхэ оронойнгоо түлөө!
Дари үнэрдөөгүй үхибүүдтэ шинель үмэдхүүлээд
Дайн байлдаан руу эшелонгууд зүдхүүлээ һэн.
Мартаагүйб Москва шадарай бүрхэг огторгой
Шуһанһаа улайһан саһа, шархатаһан ой.
Баатарлиг хэрэгүүдтэ, илалтада үряалан манаа
Бородиногой үдэр һанагдажа байгаа дахинаа.
Комиссарнай бодоод хашхараа һэн мандаа:
«Арадамнай, хүбүүд, Москва толорһон зандаал,
Арадамнай бүхы оромнай!
Гайта дайнай гашуудал зоболонто харгы зам
Гараал зүрхэн соогуурнай, сахилгаандал зуралзан
Класстаа оробоб запасай сэрэгшэ, багша хүн.
Хэшээлээ харюусана долонгир нэгэ хүбүүхэн.
Омог үгэнүүд харюудань соностон нэернэл:
«Омогорхон Русьнай тэрэ үдэрые нэрлэнэл —
Мартагдашагүй Бородино!»

Ородһоо А. БАДАЕВ оршуулба.

Нэгэшье алхам сухарихагүй

«Заатагүй дүүргэхэ» гэһэн өөрынгөө захиралта соо хаан 1-дэхи Александр иигэжэ бэшэһэн байгаа:

«Нэгэдэхеэр, урагшагүй хэрэгүүдэйнь түлөө хэндэшье шагнал үгэхэгүй гээшэ минии баталһан нангин дүрим байха ёһотой, хоёрдохёор, дайсанда буу зэбсэгээ алдаһан артиллериин ротонуудай командирнууд ямаршье шагнал хайрада хүртэхэгүй»...

Хаанай энэ заабариһаа үндэһэлэн артиллериин начальнигууд буунуудаа алдахаһаа үлүүгээр айдаг болоо бэлэй. Энээнһээнь боложо үхэр буунууд сагһаа урид байлдаанай газарһаа гэдэргээ абаашагдаад, дүүрэн хүсөөрөө хэрэглэгдэнгүй үлэдэг байгаа. Юундэб гэхэдэ, командирнууд түлэг «худхаралдаан» соогуур буунуудаа алдахаһаал жэхыжэ, гэдэргээ сухаридаг байгаа.

Харин холо хараа бодолтой начальнигуудынь буу зэбсэгээ гамнангүй, хүсэн соонь хэрэглэхэ эрилтэ табидаг һэн.

Жэшээнь, 1-дэхи Баруун армиин артиллериин начальник, генерал-майор А. И. Кутайсов Бородиногой тулалдаанай урдахана, захиралта соогоо иигэжэ бэшээ һэн: «Үхэр буунуудыемнай дайсадай һандайлжа һүүгаагүйл һаань, тэдэниие байлдаанһаа гаргахагүй гэжэ ротонуудта минии зүгһөө баталха. Дайсадые тон дүгэ ерүүлээд, картечээр тэдэниие угтаа һаа, өөһэдынгөө бэхилэлгые алдахагүйбди гэжэ командирнуудта, бүхы ноён офицернүүдтэ дуулгаха хэрэгтэй.

Дайсад таанадые буу зэбсэгтэйтнайшье абахаар забдаг, тиигэбэшье һаань, тэдэнэй гол руу табиһан һүүлшынтнай картечэй онолго үхэр буугаа алдаашье һаатнай хүсэд сагааруулха байха...

ЭДЭБХИТЭЙ БЭШЭГШЫН НАМТАРҺАА

Үрэжэлтэ атар тала дайдаар, нэлэнхы ой модото хүбшэ тайгаар, зээрэг дошхон урасхалта гол горходоор, табан хушуу адууһа малаар баян юумэл даа, Хориин элдин хонгор нютагууд. Хүрбэ, Хүртэйн хүбшэ тайгаһаа, Булган талаһаа эхи табиһан Хориин аймагта тарян болон мал ажал эрхилдэг зургаан томо совхоз, модо бэлэдхэлэй табан ехэ леспромхозууд, бусад олон ажахынууд болон эмхи зургаанууд оршодог.

Аймагай таряашад энэ жэлдэ элбэг баян үбһэ, таряа ургуулжа, тэдэнээ хуряажа абаа. Гүрэндөө аяар 160 гара мянган центнер эрхим шанартай ороохо тушааба. Мал ажалайнгаа ашаг шэмыень мүн лэ арьбадхажа байна. Һү абалган, гүрэндэ тушаалган дээрэ амжалта туйлаһанай түлөө аймагай малшад партиин обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан тугта хүртэбэ. Эрхим һайнаар хүдэлдэг модо бэлэдхэлэйшье коллективүүд олон.

Эдэ бүгэдэ халуун амисхаалта ажал хүдэлмэриин амжалта, шэн габьягаараа суурхаһан хүнүүд болон нютаг нютагай барагдашагүй бусад һонинууд тухай манай «Буряад үнэн» газетэдэ өөһэдынгөө эдэбхи үүсхэлээр хододоо мэдээсэжэ, бэшэжэ байдаг нүхэдүүд Хоридомнай нилээд олон гээшэ. Эдэ нүхэднай гансашье һайн юумэ дурдаад үнгэрдэг бэшэ, харин аймагай ажабайдалда бии байгаа дутагдалнуудые үндэһэ баримталан шүүмжэлжэ, саашадаа дутуу дундануудые зайсуулха ябадалда ашатай туһатай хэрэг бэелүүлдэг.

«Буряад үнэн» газетын анха тогтоһонһоо хойшо 10 мянгадахи номеройнь хэблэгдээд байһан түүхэтэ ушартай дашарамдуулан, тус газетын ажал ябуулгада хододоо таһалгаряагүй туһалжа, эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байдаг. Хориин олон хүдөө бэшэгшэдэй нэгэн Ринчин Цыденович Цымпилов тухай нэгэ хэдэн үгэ хэлэе.

Ринчин Цыденовичнай ажалайнгаа намтарай эхи табихадаа, хэблэлэй хэрэгһээ захалаа һэн. 1937 ондо 17-той айдар хүбүүн Хориин аймагай «Улаан туяа» газетын типографиин наборщик боложо хүдэлөө бэлэй. Эгээл энэ үеһөө хойшо газетэ бүтээхэ, хэблэхэ ёһо гурим һайн мэдэхэ, тиигээдшье бага зэргын һонинуудые газетын хуудаһануудта толилоод туршаһаншье байха. Тэрэл гэһэнһээ хойшо газетэтэй нягта холбоотой болоһон хүн гээшэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ түрэл «Буряад үнэндөө» нютагайнгаа һонинуудые Ринчин Цыденович ходо мэдээсэжэ байдаг эгээл эдэбхитэй хүдөө бэшэгшэдэймнай нэгэн болонхой. Тиигээдшье нүхэр Цымпиловэй бэшэхэ юумэн хизааргүй ха юм. Юуб гэхэдэ, нүхэр Цымпиловэй ажалай намтар айхабтар баян, мэдэхэгүй, хабаадахагүй юумэниинь үгы гэхэдэ заашье алдуу болохогүй. Наборщигоор ажалайнгаа намтар захалаад, типографи даагша хүрэтэрөө дэбжүүлэгдэһэн. Удаань сэрэгэй уялгата албанда татагдажа, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаһан баатарлиг сэрэгшэдэй нэгэн.

Шадамар бэрхэ, нютаг зондоо хүндэтэй, үнэн сэхэ хүбүүн һэн тулада уншалгын байшангые даагшаар, сомоной зүблэлэй секретарь болоод, түрүүлэгшээр хүдэлһэн байха юм. Удаан сагта партийна хүдэлмэридэ: МТС-эй, колхозой партийна организацинуудай секретаряар, һүүлэй 3-4 жэлдэ КПСС-эй Хориин райкомой инструктораар ажаллана.

Имэ баян намтартай хүн хүдөөдэхи ажабайдал алишье талаһаань һайнаар мэдэхэ, хараһан үзэһэн тухайгаа тодо һонороор, уран һайханаар бэшэжэ шадаха байһаниинь лаб батаар гэршэлэгдэнэ бшуу. Ажал хүдэлмэридөө эрхим амжалта туйлажа ябадаг түрүүшүүлэй хэрэг үйлэ, тэдэнэй түрүү дүй дуршэл, ажахынууд дээрэ болодог һонинууд тухай ходо бэшэжэ байхаһаа гадна, партийна, комсомолой ажабайдал, тэдэнэй хэжэ, бэелүүлжэ байһан ажал ябуулга тухай хэлэгдэһэн тэрэнэй һонирхолтой статьянууд манай газетын нюурнуудта толилогдодог гээшэ.

Арадай ажахы, соёл культурын ябуулга дээрэ тохёолдодог дутуу дундануудые, ниитын ашатай туһатай ажал хүдэлмэриһөө хулжадаг, зайгуултадаг, хүнгэн мүрөөр, хүнэй хүзүүн дээгүүр хубалзатан ябадаг һэнгэр һэшхэлгүйшүүлые элишэлһэн шүүмжэлхы удхатай, баримтаар баян бэшэгүүдые редакцида эльгээжэ байдаг. Уншагшад һанажашье болохо ёһотойт. Нёдондо манай «Буряад үнэнэй» хуудаһан дээрэ нүхэр Цымпиловэй «Шүдэр үбһэн» гэжэ гаршагтай Ашанга руу шэбээлһэн аараг ябадалтаниие элирхэйлһэн бишыхан аад, саб гэмэхэн бэшэг толилогдоо бэлэй.

Нүхэр Цымпилов гансал газетэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадагаараа шалгардаг бэшэ. КПСС-эй райкомой инструктораар хүдэлхэ зуураа, партийна организацинуудай хүдэлмэри һайжаруулха, ажахыда түрүү дүй дуршэл, шэнэ шэнэ онол аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ гэжэ хүсэлэл оролдолгоёо гаргажа, һанаһан хүсэһэнөө бэелүүлжэ ябадаг эмхидхэхы мэргэжэлээр баян болоһон партийна хүдэлмэрилэгшэ гээд сэхэ магтая.

Түрэл «Буряад үнэн» газетын түүхэдэхи энэ ехэ ушар байдалые тэмдэглэхэ зуураа, манай эдэбхитэй хүдөө бэшэгшэ Ринчин Цыденович Цымпиловтэ оюун бэлигэй үшөө һайн амжалта туйлахыень юрөөгөөд, саашадаа үргэн уужам, дэлгэр баян Хори нютагайнгаа үдэр бүриин һониниие, үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулха агууехэ тэмсэлдэ өөһэдынгөө хубитые шэн габьятайгаар оруулалсажа байгша ажалшадай сусаршагүй хэрэг үйлэ тухай хододоо бэшэжэ байхыень хүсэе.

Г. ЦЫРЕТОРОВ.

Нарата Узбекистанһаа айлшаар ерэһэн хатар, дуунай ансамблиин артистнууд һаяхан городоймнай ажалшадта һонирхолтой концерт харуулаа. Зураг дээрэ: хүнгэн солбоноор хатар наада гүйсэдхэгшэ Клара Семенова «Румба» гэжэ Кубын арадай хатар наадажа байна.

Д. КАПУСТИНАЙ фото.

СПОРТ

Мүрысөөн үргэлжэлһөөр

Сибирь болон Алас Дурна зүгэй зонын «Б» классай футболистнуудай дунда эхилһэн мүрысөөн түгэсэхэ тээшээ боложо ябана. Республикын суглуулагдамал «Байкал» командынхид хүршэ—Шэтын «Забайкалец» командатай ошожо наадаа. Һүүлшынгээ наада үнгэргэһэн «Байкал» команда эдэнэртээ 1:4 гэһэн тоотойгоор шүүгдэжэ ерээ.

Түрүүшын һуури буляалдажа ябаһан Владивосток, Хабаровск городуудай футболистнууд Прокопьевскын «Шахтёр», Кемеровэй «Химик» командануудые 1:0 тоотойгоор шүүжэ, үшөө хоёр-хоёр очкотой болобо. Комсомольск-на-Амуре городой команда Новокузнецкын «Металлург» командада дахи[...] дэшоо. Омск городой [...] нуудай команда Красно[...] түмэр замшадые 3:0 т[...]гоор шүүжэ бусаба.

Мүрысөөндэ түрүүлж[...] һан Новосибирскын фут[...] нууд Томскын ком[...] наадахадаа, 1:1 тоотойг[...] сээ. Эрхүүгэй футбол[...] барнаулайхидые 1:0 т[...]гоор шүүһэн байна.

Үнгэргэгдэһэн мүр[...]дүн хаража үзэхэдэ, Н[...]бирскын команда 40 [...] боложо, түрүүлжэл [...] 38 очкотой Хабаровс[...] очко абаһан Владив[...] командануудхоёрдохи, [...]дахи һууринуудые бул[...]жа, ана мана тулалдаж[...]на. Манай улаан-үды[...] очкотой мүрысөөгөө дүү[...] 11-дэхи һуури эзэлбэ.

И. Мель[...]

Хэн хэнэйнь яма[...] наадахань мэдэгд[...]

Шатараар эхэнэрнүүдэй [...] республикын түрүү һуури [...] түлөө мүрысөөн эхилбэ. [...] дунда нэгэдэхи зэргын дүр[...] бадахи зэргын юһэн, [...] зэргын хоёр шатаршад [...]

Түрүүшын уулзалгада [...] жэлэй чемпион Лубсама Г[...] гурбадахи зэргын шатарш[...] мареватай шотландиин эх[...] наадажа, урьха мэхэ бэлэд[...] нүгөөдэнь тэрэ бэлэдхэлые[...] мэдээд, һайн байдалтай [...] байһан аад, харин мэхэдэ[...] оройдоо наймахан ябадал [...]гэнөөр шүүгдэшөө. Радио[...] диктор Нимасу Эрдынеева [...] номерой ательейн түлөөлэ[...] никовае, үнинэй шатарша [...] Бадмацыренова Бережковае, [...]ва Кочержинская гэгшые [...] байна. Нэгэдэхи зэргын [...] Коноваловa дүрбэдэхи зэрг[...]ловае шүүгээ. Радченко [...] фабрикын Травкинатай, Буд[...]леватай тэнсээ. Багшанар[...]тудай студенткэнүүд [...] Улымжиева хоёр хамагай [...]лотор—дүрбэн часай тур[...]рондоо наадаһан байга[...]вань бодо дутуутай мүрт[...] хүбүү үлүүтэй байһан аад, [...]гоо дүшэн ябадал хэжэ [...] дээрэһээ шүүгдэһэндэ [...]

Б. Ц[...]

Халаахай

Һэшхэлынь яагаад тэбшэнэб

Мухар-Шэбэрэй Хонхолын нютагай Соведэй түрүүлэгшэ Нефед Савельевич Митрофанов албан тушаалайнгаа эрхэ хэрэглэн, сомон зүблэлдэ үгтэһэн мори 1961 онһоо хойшо Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тэжээл дээрэ байлгажа, үнгэржэ ерэхэдээ, тэрэ мори харууһалһанайнгаа түлөө мүнгэ түлөөһэ абадаг. Тиигэжэ колхозой Устав эбдэгдэнэ. Митрофанов тэрэ морёо үбһэ, таряа хуряалгын халуун үедэ хамтын ажалда хабаадуулдаггүй, харин хубиингаа ажалда хэрэглэнэ. Холын фермэ, отарануудаар ябаха гэбэл, зүблэл мотоциклтай юм. Тэрээгээрээ гүйлгэдэг. Үнгэрэгшэ жэлдэ партийна тоосоото-һунгалтын суглаанда нүхэр Митрофанов Соведэй мори колхозой үбһөөр тэжээжэ байгаад, өөрынгөө ажалда хэрэглэһэнэй түлөө шанга шүүмжэлэлдэ оробошье, ямаршье тобшолол хээгүй. Мүнөөшье хүрэтэрөө тэрэл гуримаараа. Коммунистнууд тэрэ мори колхозой хүзүүн дээрэ байлгахагүй гэһэн эрилтэ зүблэлэй түрүүлэгшэдэ эрилтэ табяа. Хубилалта болоногүй. Хэды болотор колхозой Устав эбдэгдэхэ юм.

Гадна нүхэр Митрофанов үнгэрэгшэ жэлдэ томо болоһон хашарагаа тугал гэжэ нэрлээд бүридхэлдэ бэшүүлһэн байхадань, зон мэдэжэ тэрэнииень колхоздо тушаалгуулаа. Энэ мэтээр хубиингаа хэрэгэй түлөө хотолзожо хомхойржо ябадаг зүблэлэй түрүүлэгшые халуун халаахайгаар халаабал, таараха байгаа.

Б. Жамбалов.

ХИЛЫН САДАНАҺАА

Сүлөөтэ Алжирта һуралсалай жэл эхилбэ

АЛЖИР, октябриин 16. ТАСС-ай корреспондент Е. Попов мэдээсэнэ:

Бэеэ даанхай байдалтай болоһон Алжирай һургуулинуудта үсэгэлдэр түрүүшын һуралсалай жэл эхилбэ.

Зэбсэгжэмэл нюуса организациин дээрмэшэд үнгэрэгшэ хабар һургуулиин гэрнүүдые, Алжирай университедэй байрые, һуралсалай лабораторинуудые эбдэһэн юм. Тиимэһээ богонихон болзор соо һургуулиин байрануудые заһабарилха, һургуулиин хэрэгсэлнүүдые бэлдэхэ, һургуулида һураха һурагшадай тоо бүридхэхэ хэрэгтэй байгаа. Мүн дээдэ һургуулинуудай багшанар Франциһаа ерэхэ байба.

Алжирай нэгэдэхи шатын һургуулинуудай багшанарай 60 процентнь ажаллажа эхилэнхэй. Алжирай правительство, Франциин түрүү үзэлтэй организацинууд, араб оронуудай хүн зон энэ талаар ехэ оролдолго гаргаа. Зарим багшанар Франциһаа ерэхэ, зариманиинь Алжирта бэлдэгдэхэ юм. Иигэжэ дээдэ һургуулинуудта һуралсалай жэл саг соогоо эхилхэ байна.

Һуралсалай шэнэ программануудые зохёохо зорилго Алжирай һургуулиин урда табигдана. Урдань француз хэлэн дээрэ ном заагдадаг һэн. Харин араб хэлэн хариин хэлэн шэнгеэр харагдадаг байһан юм. Мүнөө саашадаа байн байн араб хэлэн дээрэ ном заадаг болохо асуудал шэнжэлэгдэнэ.

„Кастрын хэрэг илаха“

ЛАГОС, октябриин 16. (ТАСС). США-гай правительство Кубын дотоодын хэрэгүүдтэ хамааржа, «Кастрые усадхан һалгаха» гэжэ Американ хархис этэгээдүүд уряална. Иигэжэ сэрэгэй добтолго хэе гээд эдэнэр хашхаралдана бшуу. Нигериин мэдээжэ журналист Феми Кунну «Санди экспресс» газетэдэ энээн тухай бэшэбэ.

«Яахадаа имэ хорото аашанууд гаргагданаб? Юундэ заналта хэгдэнэб? Засаг түрэдэ Кубын арадай табиһан Кастрын правительство оршон байха эрхэтэй, ООН энэ эрхыень хамгаалха ёһотой» гээд Нигериин журналист тэмдэглээ.

«Кастрын хэрэг илан мандаха, Кастрын үүсхэһэн хэрэг бүхы Латиин Америкэдэ дэлгэрэн тараха» гээд журналист Феми Кунну бэшэгээ дүүргэбэ.

Олонхи хүн зониинь Йеменэй революционно правительствые дэмжэнэ

ДЕЛИ, октябриин 16. (ТАСС). Шэнэ правительство Йеменэй бүхы газар нютагуудые мэдэлдээ абанхай. Олонхи хүн зониинь шэнэ правительствые дэмжэнэ гээд «Индиан экспресс» газетын корреспондент Чандола Йеменэй ниислэлһээ мэдээсэнэ.

Премьер-министр ас-Саляль үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдтэй уулзаа. Һэлмэтэй, буутай хүнүүд премьер-министрэй кабинедтэ хойно хойноһоо орожо, шэнэ правительствые дэмжэхэ байһанаа мэдүүлээ гэжэ энэ корреспондент бэшэбэ. Англичануудай дэмжэлгээр Йеменэй дайсад энэ үедэ добтолхо һэдэлгэ гаргана. Тиимэһээ бүлта нэгэдэнги байха ёһотойбди гэжэ премьер-министр үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдтэ хэлэбэ.

Японой ниислэлдэ уһан дутаалдана. Сагай уларилай ехэ гандуу байһан дээрэһээ город шадарай водохранилищинуудай уһанай нюруу угаа ехээр татаа. Город дотор уһа хэрэглэлгэ ехээр хизаарлагдаа. 150 мянга шахуу байрын гэрнүүдтэ оройдоол хэдэн часай турша соо уһан үгтэнэ. Зураг дээрэ: Токиогой хүн зоной байра соо уһан багаханаар гоожожо байна.

Джапан Прессэй—ТАСС-ай фото.

ООН-ой Генеральна Ассамблейдэ

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 16. ТАСС-ай корреспондент В. Петрусенко мэдээсэнэ:

1963 оной январиин 1-һээ хойшо ядерна туршалгануудые болюулхые, ядерна зэбсэг туршалгые хэтэ мүнхэдөө хорихо хэлсээ баталхые Мексикын түлөөлэгшэ Падилья Нерво уряалба. Ядерна зэбсэгтэй гүрэнүүдтэ энэ уряань зорюулагданхай. ООН-ой гэшүүд болоһон бусад бүхы гүрэнүүд туршалгануудые болюулха болзор тодорхойлходо хубитаяа оруулха болоно. Ядерна зэбсэг өөрынгөө газар дээрэ бии болгуулхагүй гэжэ Мексикын түлөөлэгшэ Падилья Нерво мэдүүлбэ. Иигэжэ дэлхэйн элдэб районуудта атомна зэбсэггүй зоно бии болгохо үүсхэлые дэмжэнэбди гээд тэрэ үргэлжэлүүлээ.

Африкын газарай империалис дарлагшадһаа хүсэдөөр сүлөөлэгдэхэдэл, манай ороной хүн зон һанаагаа амарха гээд Нигериин гадаадын хэрэгүүдэй министр Вачуку хэлэбэ. Хэдэн зуун жэлэй туршада Анголын арад зониие Португалиин баяшуул дарлажа байна. Хэрбээ Анголын арадта бэеэ даанхай байдал Португалиин олгоогүй һаань, Африкын гүрэнүүд бодото туһаламжа үзүүлхэ гээд Нигериин түлөөлэгшэ мэдүүлбэ. Холбоото Штадуудай, Кубын хоорондо тохёолдоһон арсалдаата асуудалнуудые амгалан ёһоор шиидхэхэ хэрэгтэй гэжэ тэрэ уряалаа.

***

Октябриин 15-да Ассамблейн комитедүүдтэ элдэб асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэбэ. Иорданиин, Колумбиин, Суданай, Таиландын, Бразилиин делегадууд Политическэ комитедэй заседанида үгэ хэлэбэ. Тиигээд Урда Африкын Республикын яһа шуһанай илгаа гаргаха хэмжээнүүдые буруушаагаа. Һуурин хүн зонииень дарлажа байһан зэрлиг муухай аашатай этэгээдүүд тушаа эрид хэмжээ абая гээд Суданай түлөөлэгшэ уряалаа.

Венгриин, Украинын, Голландиин, Японой делегадууд экономическа, финансова асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг комитедтэ үгэ хэлэбэ. Элдэб оронуудай хоорондо худалдаа наймаанай харилсаа холбоо саашадань үргэдхэхэ шухала гэжэ эдэнэр тэмдэглэбэ.

Харгалзалгын комитедтэ Урда Родезиин байдал шэнжэлэгдэһээр.

АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 15. (ТАСС). Африкын һая бии болоһон гүрэниие—Угандые ООН-ой гэшүүн болгожо абаха тухай Аюулгүйн Совет Генеральна Ассамблейн XVII сессидэ дурадхаба.

ООН-до саг үргэлжэ байдаг СССР-эй түлөөлэгшэ В. А. Зорин Аюулгүйн Соведэй мүнөөдэрэй заседанида түрүүлэгшээр һууба.

1962 оной октябриин 9-дэ бэеэ даанхай Африкын шэнэ гүрэнэй—Угандын бии болоһые эб найрамдалда дуратай бүхы хүнүүдтэй хамта совет арад тэмдэглээ һэн гэжэ В. А. Зорин хэлэбэ.

Уганда бэеэ даанхай байдалтай боложо, колониализмые эсэслэн һалгаха тэмсэлынь түргэдхэгдэхэ гээд В. А. Зорин түгэсхэлдөө мэдүүлбэ.

ГДР-тэ аха дүү ёһоор аяншалхаа ерэбэ

БЕРЛИН, октябриин 15. (ТАСС). Польшын Арадай Республикын партийно-правительственна делегаци мүнөөдэр Германиин Демократическа Республикын ниислэлдэ ерээ. Польшын Хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь В. Гомулка, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Циранкевич делегациие толгойлно.

Поездын ерэхэ үеэр Зүүн вокзалай хажуудахи талмай дээрэ, дүтэ шадарайнь үйлсэнүүдтэ ГДР-эй ниислэлэй олон түмэн хүн зон суглараа. СЕПГ-гэй Нэгэдэхи секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ульбрихт, СЕПГ-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. Штоф, Германиин Демократическа Республикын бусад хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад делегациие угтаа.

Республиканецуудай дайшалхы амжалтанууд

КАИР, октябриин 15. (ТАСС). Байлдаанууд тухай Йеменэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй верховно командованиин коммюнике үсэгэлдэр үдэшэ толилогдоо. Тэрээн соснь иигэжэ хэлэгдэнэ. Ороной хойто талын хубида Саудай, Хусейнэй сэрэгүүдэй эзэлһэн һуурин газарнуудые Йеменэй сэрэгүүд һөөргэнь абаа. Тэрэшэлэн Саада городһоо зүүгээр хүлһэншэдэй сэрэгүүдэй эзэлһэн район хүсэдөөр сэбэрлэгдээ.

Нааданай тоо 8:2 болоо

МОСКВА. (ТАСС).—Табан часай туршада наадаһанай удаа «e5» табиһан бэрсынгээ һайн ябадалые тэмдэглэжэ абааб,—гэжэ 10-дахи уулзалгадаа шүүһэн Гаприндашвили ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлээ.—Минии һанахада, дэлхэйн чемпион наадаяа салшань үргэлжэлүүлхэ аргашьегүй һаа, хоёр ондоо тэмээтэй үлдэһэн партида тэнсэлгэ хэжэ болохо байгаа.

Хойшолуулагдаһан арбадахи уулзалгаяа үргэлжэлүүлхэдээ, Гаприндашвили булюу байдалаа шадамар бэрхээр хэрэглэжэ, шүүһэн байна. Тиигэжэ үшөө нэгэ очко абаһан Грузиин шатаршан чемпионһоо аяар 6 очкогоор урагшаа дабшаба. Нааданай тоо 8:2 боложо, Гаприндашвили эрхимлэһээр.

Тобшохоноор...

Улаан-Үдэ хотын Железнодорожно үйлсэдэ 54 квартиратай мантан томо 4 дабхар байрын гэр ашаглалгада оробо. Тус байрада хэлхеэ холбооной эмхи зургаануудта хүдэлдэг олохон хүдэлмэрилэгшэдэй гэр бүлэнэр түбхинэжэ, шэнэ гэрэй найр наада баяртайгаар үнгэргэбэ.

К. Димов.

Сагай уларил

Гидрометбюрогой мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэй байха, шииг нойтон орохогүй. Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 5—7 градус хүйтэн, үдэртөө 8—10 градус дулаан болохоор багсаагдана.

Октябриин 19—20-ной үдэрнүүдтэ республика дотор үүлэтэйшэг байха, шииг нойтон орохогүй. Зүг бүхэнһөө һулаханаар һалхилха. Һүниндөө хойто аймагуудта 15—20, урда аймагуудта 5—10 градус хүйтэн болохо.

Хулгайшад балшыса баригд[...]

Хэлхеэ холбооной Буряадай управлениин шофер Санжинов Леонид таряа хуряалга, гүрэндэ тушаалгын үедэ Зэдын аймагай «Октябрьский» совхоздо туһалалсахаар бусад нүхэдтэеэ машинаараа ошоо һэн. Теэд 58 наһатай үбгэн шофер нэрээ гутаагаа, управлениингээ үзүүлһэн этигэл найдабариие бузарлаа.

Гүрэндэ тушааха таряа совхозой ороохоной тоогһоо Зэдэ станциин бэлэдхэлэй пункт шэрэжэ байха үедөө хуули ёһондо таарахагүй муухай юумэ хээ. Байгша оной сентябриин 28-най һүни шэрэжэ ябаһан ашааһаа нэгэ мэшээг ороохо сельпогой магазинай газаа хүндэ худалдаха гэжэ байтараа, милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдаба.

Мүрдэлгэ мүшхэбэри хэхэдэнь совхозой мэшээ[...] хулгайгаар худалдаж[...] болгожо ууха һанаат[...]һэнээ тэрэ мэдэрбэ. [...] хэһэн Санжинов совх[...] хэдэй сүүдэй урда [...] Үндэр наһатай болоод [...] муу юумэ хэдэггүй [...] хараадаа абажа, хуу[...]рэг болгохогүй гэжэ [...]дээ. Зүгөөр энэ ушар[...] хүдэлжэ байһан газ[...] хэлхеэ холбооной упр[...] мэдээсэһэн байна.

Зэдын аймпотребсо[...]рэдэг болон тоһодохо[...]дэй складые даажа [...] Буянаев В. Б. гэгшэ [...]ригэй үрилтэ хорол[...]нэйнгээ түлөө хуулин[...] салгада хабаадуулаг[...]лонхой. Мүрдэлгэ дор[...] мүртөө, Зэдын аймага[...] колхозой таряалан [...] дүрбэн мэшээг [...] ороохо хулуугаад яб[...]тараа, Петропавло[...] хондо сентябриин 30-[...] баригдаа. Колхозой [...]рэнэй зөөри хулгайл[...]наев мүнөө хиналтад[...] һаяар сүүдлүүлхэнь.

Эдэ хоёр баримта [...]хэ зуураа, имэ ажаг[...]хэ зэргэтэйбди. Зэды[...]гай колхоз, совхозуу[...] ургасаһаа абтаһан о[...]ряан муугаар хару[...]на, харуулшад таб[...] гэжэ сэхэ хэлэхэ уял[...] Энэ дутагдал туша[...] аймагай болон тэндэ[...]хынуудай хүтэлб[...] тусхай хэмжээ абах[...]жэ найдагдана.

И. М[...]

„Социалистическая законность“ гэжэ журнал захигты

«Социалистическая законность» гэжэ журнал социалис хуули ёһо саашадань бэелүүлхэ талаар совет прокуратура болон сүүдэй ажал ябуулгые, эрхэтэдэй эрхэ сүлөө сахин хамгаалха тухай болон бусад хуули ёһонуудые саашадань нарижуулха тухай асуудалнуудые үргэнөөр харуулдаг юм.

Мүрдэлгын органуудай хүдэлмэри тушаа тус журнал ехэ анхаралаа хандуулдаг. Гэмтэ ябадал, обществодо харша зүйл ушаруулһан хэрэгые мүшхэн мүрдэхэ шэнэ шэнэ арганууд тухай ходо бэшэгдэдэг. Юридическэ консультацинууд журнал соо үгтэжэ байдаг.

Журнал хадаа арадай дружинануудай болон нүхэдэй сүүдүүдэй ажал ябуулга тухай материалнуудые толилдог. Тиихэдэ прокуратура, сүүдүүдтэ һайнаар хүдэлдэг хүнүүд тухай, нүхэдэй сүүдэй болон арадай дружинын гэшүүд тухай уран хурсаар бэшэгдэһэн очеркнууд, рассказууд мүн лэ энэ журналда гаража байдаг. Шог зугаа, фельетонууд уншагшадые һонирхуулдаг байха.

Дээдэ зургаануудай абаһан шэнэ шэнэ хуулинууд, заабари, тайлбаринууд, актнууд уншагшадай мэдэхэ, һонирхохын тула журналай хуудаһануудта толилогдодог юм. Совет хуули ёһонуудые саашадань улам нарижуулан һайжаруулха тухай ажалшадай бэшэһэн һанамжа дурадхал болон ажаглалтанууд гаргагдажа байдаг.

Имэ бүгэдэндэ шухала аад, һонин журналай захилайнь сэн жэлэй—3 түхэриг 60 мүнгэн, 6 һарын—1 түхэриг 80 мүнгэн, нэгэ номеройнь сэн 30 мүнгэтэ. «Союзпечатиин» отделени бүхэн тус журналай захил абаха уялгатай.

«Социалистическая законность» гэһэн энэ журнал олоороо захижа, уншадаг болоеыл.

И. Балуров,
«Социалистическая законность» журналай штатнабэшэ корреспондент.

Редак[...]
Ц. Ц. ЦИБИ[...]

Манай адрес, телефону[...]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 2[...]
ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам. редактор[...] ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и пр[...] —24-74, сельского хозяйства и советского строительст[...] промышленности, транспорта, информации—35-14, [...] литературы и искусства—34-05, писем и рабселькор[...] отдел переводов и корректорская—35-95, бухгалтер[...]
Для междугородных переговоров — 16.
Гор. Улан-Удэ, типография Министерства [...] Бурятской АССР

Н00585. Зак. №[...]

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1962 оной октябриин 18.